

A close-up photograph of a man with dark, curly hair and a beard, wearing a brown turtleneck sweater, looking down at a book. Next to him is a young girl with dark hair, also wearing a brown turtleneck, looking at the same book. The book has a yellow cover with colorful illustrations of dinosaurs and the word 'DINOSAUR' in large, bold letters. The background is softly blurred.

"Hembesöken känns ofta magiska när man genom läsningen får den där fantastiska kontakten med barnet och får uppleva föräldrarnas glädje och stolthet"

"Vi gör skillnad för familjer"

"Bokstart har bidragit till att skapa relationer i glesbygden"

"Arbetet med Bokstart är det roligaste jag har gjort under mina år som barnbibliotekarie"

Bokstart
Östergötland

Inledning

Bokstart Östergötland är nu avslutat. Vi som arbetat med projektet på regional och kommunal nivå vill genom den här rapporten sammanfatta det som skett. Vi vill dela med oss av det som varit bra, men även av det som blivit mindre bra. Ett projekts hela idé är att det ska vara möjligt att pröva nya saker, behålla det som fungerar och försöka igen på annat sätt för att komma fram till det bästa arbetssättet. Vi har hela tiden arbetat så, i nära dialog med varandra.

Vi har lärt oss väldigt mycket. Om små barns språkutveckling, om utåtriktat arbete, om att samarbeta, om kommunikation och om mycket annat som det ibland är svårt att sätta ord på. Vi har lärt av andra – kunniga forskare och föreläsare, texter som finns på webbplatsen Bokstart.se, rapporter från andra Bokstarts-projekt och genom samtal med andra som arbetar med Bokstart. Och sist, men inte minst – vi har lärt av varandra och tillsammans med varandra.

Projektet är avslutat, men Bokstart Östergötland lever vidare genom de kommunala projekten och där har Regionbibliotek Östergötland fortsatt en sammanhållande roll. Har man en gång börjat bokstarta så kan man inte sluta. Alla bibliotek som deltog i det regionala projektet har fått medel från Statens kulturråd för att arbeta med och utveckla Bokstart och glädjande nog har fler bibliotek i Östergötland också bestämt sig för att börja bokstarta.

Den regionala gåvoboken, Knacka på av Anna Klara Tidholm, gör att alla barn i Östergötland, åtminstone till en viss del, nås av Bokstart.

Tillsammans gör vi skillnad för familjerna och det lilla barnet.

Alva Nordfeldt, Linköpings stadsbibliotek

Christine Åström, Ydre bibliotek

Dina Salihovic, logopedimottagningen Östergötland

Elisabeth Cserhalmi, Regionbibliotek Östergötland

Evelina Ottosson, Motala bibliotek

Fatima Malik, Norrköpings stadsbibliotek

Ingrid Loeld Rasch, Regionbibliotek Östergötland

Josefin Molinder, Ydre bibliotek

Kristina Kollerud Nilsson, Linköpings stadsbibliotek

Linda Kardell, Motala bibliotek

Malin Wallberg, Barnhälsovården Östergötland

Maria Johansson Gray, Länsstyrelsen Östergötland

Margareta Gustafsdotter, Norrköpings stadsbibliotek

Marie Wissting, Motala bibliotek

Linköping november 2022

BOKSTART
ÖSTERGÖTLAND

illustrationer Sara Gimbergsson

Innehåll

Det här är Bokstart	4
De nationella pilotprojekten inom Bokstart	4
Enkätundersökning om samverkan	4
Språknätverk	5
Bokstart Östergötland - organisation	6
Metoden hembesök	7
Östgötamodellen	7
Samarbete - bibliotek och barnhälsovård	7
Så går ett hembesök till	7
Bokstartsböcker	8
Gemensamt material	8
Bokstartskalas vid 18 månader	9
Linköping	
Motala	
Norrköping	
Ydre	
Fortbildning	11
Kunskapsdagar	
Tidskriftsklubb	
Nationell Bokstartsdag	
Fortbildning dialogläsning och små barns språkutveckling	
Utvecklingstrappa	
Regional gåvobok	
1177.se	
Ekonomi	
Utvärdering	13
Framgångar	
Svårigheter	
Övrigt från bokstartskommunerna	
Det bästa med Bokstart enligt bokstartarna	17
Röster från BVC	
Röster från deltagande familjer	
Referenser	20
Bilagor	21

Det här är Bokstart

Bokstart är en nationell satsning med syfte att stärka små barns språk- och läsutveckling (0–3 år). Bokstart vill skapa förutsättningar för alla barn att utveckla ett språk som är så bra som möjligt efter deras förutsättningar, och som gör det möjligt att utvecklas som individer med förmåga att aktivt delta i samhället. Målet är att

- stärka föräldrar i deras betydelsefulla roll
- utveckla samverkan mellan folkbibliotek, barnhälsovård och förskola samt med familjen
- öka, och sprida, kunskap om små barns språk- och läsutveckling¹

De nationella pilotprojekten inom Bokstart

Under åren 2014–2017 fördelade Kulturrådet bidrag till läsfrämjande insatser för fem pilotprojekt inom Bokstart. De första pilotprojekten påbörjades 2015 i utvalda stadsdelar i Göteborg, Landskrona och Södertälje. Året därpå utvidgades Bokstart till regionerna Jämtland/Härjedalen och Västernorrland för att utforska vilka förutsättningar det fanns för hembesök i glesbygd. Det projektet inkluderade även asylsökande familjer.

Fokus var hembesök, men en utgångspunkt var också att utveckla samverkan, framför allt mellan biblioteken och barnhälsovården, med syfte att förbättra kvalitet och långsiktighet. Projekten vittnar samstämmigt om vinster med att möta barn och familjer i trygg miljö på deras hemmaplan. Att informera om vikten av språkstimulans och dela ut gåvoböcker stärker föräldrar i sin viktiga roll och bygger tillitsfulla relationer, som i sin tur kan möjliggöra för familjer att i högre utsträckning också ta del av annan verksamhet som erbjuds lokalt, som biblioteket och den öppna förskolan.²

Enkätundersökning om samverkan

Efter att ha tagit del av erfarenheter och kunskaper från de nationella pilotprojekten ville Regionbibliotek Östergötland börja med Bokstart. Innan det söktes kulturrådsbidrag för att sätta ingång gjordes en undersökning om vilka samarbeten, inom området, som redan fanns i regionen. En person projektanställdes och i uppdraget ingick att skriva en rapport³.

Syftet var att samla in information om hur samarbetet mellan barnhälsovård, familjecentral, folkbibliotek och logopedier såg ut. Metoden blev en webbaserad enkätundersökning.

I rapportens sammanfattande diskussion gjordes ett försök att besvara ett antal frågeställningar.

¹ <https://www.bokstart.se/ombokstart/>

² <https://www.bokstart.se/ombokstart/bokstart-i-sverige/lardomar-fran-pilotperioden/>

³ Kartläggning av samarbete mellan BVC/Familjecentral, bibliotek och logopedier i Östergötland, Regionbibliotek Östergötland 2017

1. Hur ser samarbetet gällande små barns språkliga utveckling ut mellan barn-avårdscentralen (BVC)/Familjecentral, bibliotek och logopeder inom Region Östergötland?

Sammanställningen av enkätsvaren visade exempel på goda samarbeten mellan BVC/Familjecentral, bibliotek och logopeder inom Region Östergötland. Den visade dock också att det i vissa fall helt saknades samarbete. Exempel på samverkan var bokgåvor till barn och samverkan via föräldrautbildning/föräldraträffar. Det fanns också en del riktade insatser som till exempel "Språkpiller"⁴. Gemensamma utbildningsdagar över professionsgränserna förekom, men det var tydligt att dessa inte nådde ut till alla.

2. Hur är samarbetet organiserat och hur fördelas ansvaret mellan de olika yrkesgrupperna?

Samarbetet mellan professionerna baserades främst på enstaka kontakter vid behov och ibland planerade och återkommande kontakter. Samarbetet skedde i enstaka fall i nätverk med flera yrkesgrupper inblandade. Samarbetet var i väldigt liten grad förankrat i skriftliga dokument. Det saknades därmed en tydlig överenskommelse över vem som hade ansvar för vilka områden i samarbetet.

I ett försök att överföra den sammanställda informationen av samverkan mellan BVC/Familjecentral och bibliotek till Öglands taxonomi (2013)⁵ framkommer att de flesta verksamheter arbetade på nivåerna ett, två och tre. Några enstaka exempel på arbete på nivå fyra förekom, och likaså på nivå fem och sex men då oftast på en högre nivå inom organisationen.

3. Hur kan det nuvarande samarbetet beskrivas utifrån begreppen likvärdighet och jämlik hälsa?

Då det rådde stora olikheter mellan olika bostadsområden, till och med inom samma kommun, så kunde samarbetet mellan BVC/Familjecentral, bibliotek och logopeder inte beskrivas vare sig som likvärdigt eller som att det uppfyllde kraven för jämlik hälsa.

4. Hur upplever BHV-sjuksköterskor och bibliotekarier sina kunskaper kring barns tidiga kommunikativa och språkliga utveckling?

I rapporten konstaterades att BHV-sjuksköterskor och bibliotekarier har olika grund att stå på gällande kunskaper kring barns tidiga kommunikativa och språkliga utveckling. Ett utbyte av kunskaper skulle kunna stärka båda yrkesgrupperna i sina professioner. Logopederna angav att de i högre utsträckning deltog i utbildningstillfällen med BHV-sjuksköterskor än med bibliotekarier.

Språknätverk

Hösten 2017 beviljades Regionbibliotek Östergötland medel från Statens kulturråd för att bygga upp ett Språknätverk på regional nivå. Att en representant från barnhälsovården skulle vara med var givet. Det fanns sedan tidigare ett samarbete mellan bibliotek och logopedi genom Språkpiller och det var en bra grund att bygga vidare utifrån och därför skulle en representant från logopedin vara med. Eftersom Bokstart syftar till att främja barnets språkutveckling genom vårdnadshavaren bjöds Länsstyrelsens samordnare med ansvar för föräldraskapsstöd in att delta. I språknätverket ingick även bibliotekarier och bibliotekschefer från de folkbibliotek som ville vara med i det regionala projektet.

4 Språkpiller – <https://www.gotabiblioteken.se/sprakpiller>

5 Ögland, Malin; Taxonomier – verktyg för biblioteksutveckling

Språknätverket arbetade med att analysera resultaten från enkätundersökningen (se ovan). Man kan utan tvekan säga att resultatet inte överraskade utan snarare bekräftade en känsla som fanns – att det såg mycket olika ut vad gäller samarbeten om de små barnen. Mycket bra gjordes, men det var svårt att veta om man nådde de barn som behövde det mest. Vi bestämde oss för att arbeta efter principen ”Ge 80 procent av resurserna till de 20 procent som behöver det mest”.

Språknätverket förberedde Bokstartprojektet genom att diskutera och försöka besvara frågor som

- Hur sker arbetet med Bokstart på bästa sätt? Vilka olika sätt finns?
- Vilka kunskaper behövs för att arbeta som bokstartare?
- Vem ska bokstarta? Är det bibliotekarier eller BHV-sjuksköterskor? Eller dessa båda yrkesgrupper tillsammans?
- Hembesök – hur sker det på bästa sätt?
- Vilka kommuner vill vara med?

Östergötlands språknätverk informerade sig om hur de olika nationella pilotprojekten inom Bokstart arbetat⁶. Gruppen träffade Gertrud Widerberg, ansvarig för Bokstart i Göteborg, och läste även Bokstart Göteborgs rapport.⁷ Genom Gertrud fick de blivande bokstartarna många handfasta tips på hur hembesök går till och vad det är viktigt att tänka på.

Till en Kunskapsdag bjöds Sara Wijk in. Sara var projektledare för Språkstegen, Blekinge/Kronobergs variant av Bokstart. I den regionen har man använt sig av en annan metod; att utbilda BHV-sjuksköterskor i bland annat dialogläsning och låta dessa sköta hembesöken.

Till samma Kunskapsdag bjöds Maria Ehde Andersson in. Hon gav många bra tips och råd utifrån hur de arbetar med Språkstart Halland.

Hösten 2018 gjorde Regionbibliotek Östergötland en ansökan till Statens kulturråd om att sätta igång Bokstart Östergötland. Medsökande var barnhälsovården, logopedin och Länsstyrelsen. Projektet riktade sig till tre kommuner; Linköping, Norrköping och Ydre. Projektet beviljades bidrag. När nästa ansökan gjordes, hösten 2019, kom även Motala kommun med.

Bokstart Östergötland - organisation

I och med att första projektåret drog i gång, i december 2018, omvandlades det tidigare språknätverket till en styrgrupp för Bokstart Östergötland. Styrgruppen ansvarade för det övergripande och funderade redan från början över hur Bokstart skulle bli hållbart och kunna leva vidare utan projektmedel.

Det skapades ett nytt nätverk där medarbetare från de bokstartande biblioteken självklart var med, men även personal från andra bibliotek, som var intresserade av att komma i gång senare eller som arbetade med små barn och språkutveckling på liknande sätt. Utvecklingsledare från Regionbibliotek Östergötland fanns med i både styrgrupp och nätverk.

⁶ Fem pilotprojekt utforskar hembesök och samverkan, Statens kulturråd 2018

⁷ Widerberg, Gertrud; Tre år med Bokstart, 2017

Metoden hembesök

Bokstart's nätverk bestämde sig för att pröva metoden hembesök eftersom det visat sig vara ett mycket framgångsrikt sätt att nå familjer som inte söker upp biblioteket på egen hand och som kanske i mindre utsträckning läser för sina barn. I Ydre, som är en liten kommun där det föds cirka fyrtio barn per år, tänkte man sig att nå alla barn. I Linköping och Norrköping var det inte möjligt att nå alla familjer. I stället valdes några bostadsområden ut. I Linköping blev det Berga, i Norrköping Navestad och Hageby. När Motala kom med i projektet valdes även där ett bostadsområde ut, Ekön.

Bokstart Östergötland kallade sin modell för hembesök för Östgötamodellen väl medvetna om att den inte var unik utan hade inspirerats av hur det lagts upp på andra håll i landet.

Östgötamodellen

- När familjen kommer på Fyramånadersbesök till BVC får de information om Bokstart. Familjen erbjuds ett hembesök och om de tackar ja skriver de under en blankett⁸ där de tillåter att BHV-sjuksköterskan lämnar över deras namn och telefonnummer till biblioteket
- När barnet är 6 månader sker hembesök nr 1, bokkasse/bokpaket delas ut
- När barnet är 10 månader är det dags för hembesök nr 2, bokpaket delas ut
- När barnet är 18 månader blir familjen inbjuden till biblioteket, helst i samband med någon annan lockande programpunkt för små barn, bokpaket nr 3 delas ut

Samarbete - bibliotek och barnhälsovård

För att bokstartarna skulle kunna göra hembesök till familjerna krävdes samarbete med barnhälsovården. Nästan alla familjer kommer till BVC och genom dem skulle bokstartarna kunna komma i kontakt med familjerna. I den regionala styrgruppen fanns en verksamhetsutvecklare med ansvar för alla BVC och tillsammans med henne utvecklades samarbetet. För att alla som arbetade på de BVC som var berörda av Bokstart skulle veta vad som sker och kunna vara delaktiga på bästa sätt ordnades ett internat under ett dygn. Då träffades bibliotekspersonal och BHV-sjuksköterskor och arbetade fram ett samarbetsavtal (bilaga 1).

Så går ett hembesök till

Ett hembesök inom Bokstart Östergötland går till så att bokstartarna kommer hem till familjen på en avtalad tid. När vuxna och barn bekantat sig lite med varandra är det dags att hitta en plats för läsning, gärna på golvet. För att skapa fokus ber bokstartarna att skärmar och radio är avstängda. Finns det syskon hemma kanske en av bokstartarna går iväg och läser eller leker med dem.

8 Godkännande GDPR, se bilaga nr 2

Ett sätt som visat sig fungera väl är att bokstartaren sitter mitt emot barnet och läser boken. På så vis kan de få ögonkontakt och det blir lättare att följa och reagera på det barnet visar intresse för. Under lässtunden blir bokstartarna modeller för hur man kan läsa med små barn, de varierar rösten, läser med inlevelse och använder hela kroppen. Ofta förvånas vårdnadshavarna över hur lätt deras lilla barn fångas av läsningen, bilderna och de starka färgerna i pekböckerna. Bokstartarna brukar också ramsa och sjunga med barnet. Vikten av att prata "sitt hjärtas språk" framhålls. Med det menas att läsa på sitt modersmål om man är flerspråkig. Bokstartarna berättar också om hur betydelsefulla de vuxna och eventuella storasyskon är för barnets språkutveckling. Det är i stor utsträckning genom det så kallade varmpratet eller småpratet som språket utvecklas.

En folder med boktips och enkel information kring språkutveckling lämnas över. Foldern finns på många olika språk. Bokstartarna bjuder in till aktiviteter som sker på biblioteket, familjecentralen eller öppna förskolan.

Bokstartsböcker

Inom Bokstart Östergötland fick varje bokstartsfamilj sammanlagt nio böcker, tre vid varje tillfälle. Det var samma titlar i alla bokstartskommunerna. En lista med de utvalda titlarna finns i bilaga nr 3.

Gemensamt material

Tillsammans med böckerna fick familjerna annat material från biblioteket. Det var både information från det enskilda biblioteket och sådant som var gemensamt för alla bibliotek inom Bokstart Östergötland. Det gemensamma materialet bestod av foldrar med tips på andra böcker att läsa vid barnets olika åldrar, cirka 6 månader, 10 månader och 18 månader. Se bilaga nr 4–6.

Tillsammans arbetade Bokstart Östergötlands nätverk fram en folder om hur man kan läsa tillsammans med ett litet barn. Den skulle vara så enkel som möjligt, lockande och utan pekpinnar. Sara Gimbergsson gjorde bilderna till foldern som fick namnet *Läs med mig som är liten*. (Bilaga nr 9)

Foldern finns översatt till följande språk: albanska, amhariska, arabiska, armeniska, dari, engelska, finska, kurdiska, ryska, somaliska, spanska, tigrinja, ukrainska samt alla minoritetsspråken. Foldern delades ut vid ett av hembesöken.

Bokstart Östergötland behövde en logga. En dag hade en biblioteksmedarbetares dotter gjort en teckning med en stor och en liten figur som sitter tillsammans och läser. Det fick tills vidare bli logotypen (bilaga nr 7). Senare under projektiden beställdes det illustrationer av Sara Gimbergsson. En av bilderna blev Bokstart Östergötlands nya logga (bilaga nr 8).

Annat material som togs fram var små tygkassar med bokstartsloggan och texten *Läs med mig* tryckt på och klistermärken för att kunna märka upp böckerna som gavs till

familjerna. Alla bokstartare utrustades med en ryggsäck med Bokstart Östergötlands logga på.

Bokstartskalas vid 18 månader

Det tredje mötet med bokstartsfamiljerna, när barnen var 18 månader, var planerat att ske på bibliotek eller Öppen förskola och efter hand kom bokstartarna fram till att det skulle ske i form av ett kalas. Varje bokstartsbibliotek planerade på sitt sätt.

Linköping

Våren 2022 kunde Linköping, efter att ha väntat ut pandemin, äntligen ha ett bokstartskalas. Tolv bokstartsfamiljer fick en inbjudan med posten. Familjerna fick information om att de skulle anmäla sig via sms eller mejl. Det kom dock inga anmälningar på så sätt och därför skickade bokstartarna sms och ringde istället. Det var mer effektivt och tio familjer anmälde sig.

När kalaset började hade bara två familjer kommit. Istället för att, som det var tänkt, börja med en sago- och sångstund, väntade man in några familjer till och började med att fika. Det blev till sist fem familjer som deltog.

Boken som lästes var Kaninpaket av Lena Andersson. Boken dramatiserades på så vis att en i personalen klädde ut sig till kaninen och kom med inslagna grönsaker. Barnen var väldigt rörliga, så det var lite svårt att skapa fokus. När alla sedan dansade till "Den olydiga ballongens visa" gick det mycket bättre än att sitta still och läsa.

Avslutningsvis blev det fiskdamm där vårdnadshavarna hjälpte barnen att fiska upp sin sista bokgåva som slagits in i presentpapper för att få extra mycket kalaskänsla.

Det blev trots allt en lyckad tillställning där även syskon var med och fick en inslagen present.

Motala

Under hösten 2021 och våren 2022 hade Motala tre bokstartskalas. Det första kalaset fick hållas utomhus i stadsparken som ligger i anslutning till biblioteket. Det blev inte den uppslutning som bokstartarna önskat och säkert berodde det på att man inte, på grund av pandemin, nått ut med information om vad Bokstart var. När det var dags för nästa kalas hade man med sig lärdomarna från det första, framförallt vad gäller kommunikation, och det blev ett mycket lyckat tillfälle. Den här gången fick familjerna ett brev med posten, ett sms någon vecka efter och bara några dagar innan kalaset ringde man runt till de som ännu inte tackat ja och bjöd in dem. Det resulterade i att alla familjer, bortsett från en som hade förhinder, kom på kalaset. Det blev först läsning av de tre nya bokstartsböckerna och samtal om hur det gått med tidigare bokgåvor, fika, fiskdamm med bokpaket och slutligen småbarnsteater. Till allas glädje kunde kalaset hållas inomhus i biblioteket. Eftersom bokstartarna var nöjda med resultatet från det andra kalaset vill man ha samma upplägg för det tredje och även det blev mycket lyckat. De tre kalaserna har varit vid olika klockslag och dagar och det som upptäckts är att det är en stor fördel att ha det på helgen och då helst en eftermiddagstid.

Norrköping

Det första bokstartskalaset som var planerat till december 2020 fick ställas in på grund av pandemin. Istället packade bokstartarna goodiebags med gåvoböcker, foldrar och extra böcker till syskon. De gjorde juletiketter med Bokstartsloggan på påsarna och slog in alla böcker med fint julklappspapper. Alla inbjudna familjer fick sin påse utanför dörren. De blev överraskade och tackade varmt på sms efteråt.

I september 2021 hölls två bokstartskalor samma dag i Köpcentret Mirums teaterlokal. Teater Pelikan spelade föreställningen *Musen Märta*. Efter föreställningen sjöngs rörelsesånger tillsammans och bokstartarna höll ett litet tal till familjerna. Lokalen var festpyntad, alla Bokstartsfamiljer fick extra gott fika och goodiebags innan de gick hem. Det kom sammanlagt fyrtio familjer på dessa två lyckade Bokstartskalor som blev en fin avslutning för alla.

Ydre

När första kalaset gick av stapeln hösten 2020, ville bokstartarna skapa riktig kalaskänsla i härlig Bokstart Östergötlands anda. Bibliotekets samlingslokal, Träffpunkten, pyntades med ballonger, vimplar och serpentiner i rosa, blått och grönt. Tårta, fiskdamm med bokgåvor och pysselhörna med kalashattar var också givna komponenter för kalaset. Man ville också visa på hur biblioteket skulle fortsätta följa barnen högre upp i åldrarna, genom de utåtriktade verksamheterna biblioteket bedriver för barn och unga. En snabbt ihopsatt utställning blev till, *Bibblan genom livet*. En hel vägg smyckades med små godbitar från respektive verksamhet/projekt, med hjälp av loggor, foton, böcker och affischer.

Det skickades inbjudningar per post cirka en månad innan kalaset, till tjugoen familjer, med barn födda första halvåret 2019. De kunde enkelt anmäla sig via sms. Det var sex bokstartsfamiljer som kom, men på grund av rådande restriktioner togs tre familjer åt gången emot.

Under våren 2021 satsades det stort med de pengar som fanns kvar i projektet. Ydre kommunbibliotek bokade Ensemble Yria med den underbara babykonserten *Nära dig*. Vilken succé! För säkerhets skull hyrdes en danspaviljong i bygden ifall det skulle bli dåligt väder, men tack och lov sken solen, och det blev en fantastisk utomhuskonsert, till härliga rytmer och färgsprakande rekvisita. Det avslutades med fika och fiskedamm med bokstarts tredje och sista bokgåva i bibliotekets nyinköpta lådcykel.

Våren 2022 blev det dubbla kalas på bibblan, då det uteblev helt hösten 2021. Man läste och lekte Pussboken, en alltid återkommande inledning på *Bebisöppet*. Det märktes på barnen att de kände igen vartenda djur och det pussades åt alla möjliga håll och kanter. Högläsning från *Tintin Tittut* och sången *Lilla snigel* med tecken avslutade den lilla inledningen. Till fika blev det macarons och cupcakes i Bokstart Östergötlands färger. Under fiket blev det mingel med föräldrarna och lek med barnen.

De föräldrar som ville fick svara på en kort enkät med syfte att utvärdera allt från för-

sta kontakten med BVC, information och kontakt med och från biblioteket, bokgåvorna och slutligen bokstartskalaset. Enkäten var anonym och besvarades i en skala mellan 1 (inte särskilt nöjd) till 5 (mycket nöjd). Det blev femmor på alla punkter och fina ord som värmd hjärtat. "Det viktigaste vi tar med oss från Bokstart är glädjen och intresset för böcker som ert engagemang givit till oss och vårt barn".

Fortbildning

Kunskapsdagar

Regionbibliotek Östergötland hade under flera år arrangerat kunskapsdagar om små barns språkutveckling. Dessa dagar hade namnet Språkpillerdagar och ingick i samarbetet med logopederna om böcker på recept. När projektet Bokstart började slogs kunskapsdagar inom Bokstart samman med de för Språkpiller eftersom målgruppen var densamma - personal inom bibliotek, barnhälsovård, logopedi, öppen förskola, familjecentraler. Fem kunskapsdagar har hållits under projektiden. För innehåll och föreläsare se bilagor.

2018, 9 april Norrköping, 10 april i Linköping – Små barns språkutveckling (Bilaga 10)

2019, 28 maj i Linköping - Högläsning samt flerspråkighet (Bilaga 11)

2020, 14 oktober - Språka, läsa, skärma. Digital dag (Bilaga 12)

2021, 9 november - Läs med mig som är liten. Digital dag i samarbete med Region Värmland. (Bilaga 13)

2022, 29 mars - Silent Books. Webinarium tillsammans med Region Värmland, Region Örebro län och Region Västmanland (Bilaga 14)

2022, 20 september – Att möta barn på flykt. Webinarium med Lars H Gustafsson. Regionbibliotek Östergötland i samarbete med Region Värmland, Region Örebro län och Region Västmanland (Bilaga 15)

2022, 25 oktober – Rätten till sitt språk. Regionbibliotek Östergötland i samarbete med Region Värmland, Region Örebro län och Region Västmanland (Bilaga 16)

Tidskriftsklubb

För ytterligare fortbildning startade Bokstarts nätverk en tidskriftsklubb och läste texter och samtalande om dem. Texter som lästs är *Bokstart i Sverige*⁹ och *Bokstart i världen*¹⁰ samt rapporter från Språkstegen¹¹ och Bokstart Gotland.¹²

Nationell Bokstartsdag

2018 anordnade Kulturrådet en dag för alla som arbetar med Bokstart runt om i landet. Där erbjöds föreläsningar och chansen att träffa bokstartare från andra delar av landet. Bokstart Östergötlands nätverk var där och det var mycket givande.

Fortbildning dialogläsning och små barns språkutveckling

Under 2021 började en dialog föras med några andra Regionbibliotek samt Kulturrådet om att tillsammans ta fram en fortbildning i dialogläsning och små barns språkutveck-

9 Bokstart i Sverige

10 Bokstart i världen

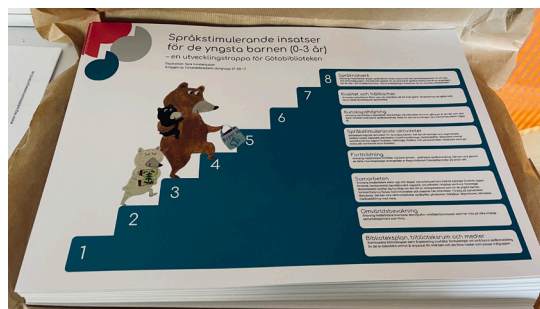
11 Att nå varenda unge – Bokstart i Blekinge och Kronoberg

12 Bokstart Gotland – samverkan för små barns språkutveckling

ling. Fortbildningen skulle kunna fungera både för personal inom barnhälsovård, förskola och bibliotek. Förhoppningen är att ha en e-utbildning färdig under 2023.

Utvecklingstrappa

Arbetet med läsfrämjande för de yngsta barnen och små barns språkutveckling är ständigt pågående på alla bibliotek. Redan tidigt ville Bokstart Östergötland ta fram en taxonomi för det arbetet. Taxonomin skulle inte enbart vara för de bibliotek som arbetar med Bokstart utan även för andra Götabibliotek som arbetar på annat sätt med de yngsta barnen. Våldigt många saker är trots allt gemensamma för alla bibliotek och barn är en prioriterad målgrupp. Gruppen tog god tid på sig och bollade tankar, idéer och texter fram och tillbaka mellan sig innan man till sist landade i ett förslag till utvecklingstrappa, vilket alla ansåg vara ett bättre namn. Förslaget togs upp med övriga medarbetare inom Götabiblioteken (som arbetar med barn) och därefter togs det upp i Götabibliotekens styrgrupp där det också beslutades om att utvecklingstrappan skulle börja gälla 2021-09-17. Utvecklingstrappan finns i bilaga nr 11.

Regional gåvobok

Under 2021 beslutade Regionbibliotek Östergötland att alla barn i Östergötland ska få en bokgåva. Boken bekostas av Regionbiblioteket och delas ut av BVC när de gör sitt åttamånadersbesök i familjerna. Bokstarts nätverk fick i uppgift att välja boktitel och gruppen enades om *Knacka på* av Anna-Klara Tidholm.

Tillsammans med verksamhetsutvecklare inom barnhälsovården gjordes en överenskommelse om hur det skulle gå till praktiskt. Gåvoboken skulle vara ordentligt förankrad i alla led och därför behövde varje folkbibliotek sköta kontakten med BVC. Bibliotekscheferna på de östgötska folkbiblioteken tillfrågades om distributionen till "deras" BVC kunde skötas av någon ansvarig på biblioteket. Alla sa ja till det och en ansvarig på varje bibliotek utsågs. De första böckerna beställdes och levererades till biblioteken i oktober 2021.

I slutet på januari 2022 hade alla BVC fått sina böcker och kunde börja ge dem till familjerna. Tillsammans med verksamhetsutvecklare inom barnhälsovården gjordes en lathund för hur det skulle gå till när bokgåvan lämnades till familjen (Bilaga nr 12). Tanken är att alla som arbetar på BVC ska få fortbildning i dialogläsning och små barns språkutveckling (se ovan), men tills vidare finns lathunden och filmer om dialogläsning.

1177.se

På 1177 Vårdguiden finns mycket information om små barns språkutveckling. I dialog med ansvarig för 1177 Östergötland bestämdes att 1177 länkar till Götabibliotekens webb för information som är specifik just för Östergötland - Äppelhyllan, Språkpillen, Bokstart Östergötland inklusive den regionala gåvoboken samt Läs med barn. Detta sättes våren 2022.

Ekonomi

Bokstart Östergötland har varit finansierat av Kulturrådet till cirka 80 procent. Första året fick projektet 50 000 kr för att skapa språknätverk, därefter erhöles projektbidrag under tre år. Regionbibliotek Östergötland har bidragit med återstående 20 procent.

Pengarna har till största del använts till vikariekostnader när ordinarie personal arbetat som bokstartare. Fortbildning, kunskapsdagar och material är andra budgetposter. Projektledning har skötts av utvecklingsledare på Regionbibliotek Östergötland inom ordinarie tjänst.

Utvärdering

Framgångar

Att Bokstart Östergötland från början var ett regionalt projekt kan ses som en framgång. Att de ansvariga på de olika biblioteken kunde fundera och diskutera tillsammans var oerhört givande och gjorde att de inte kände sig lika ensamma i sin roll.

Den regionala styrgruppen och att det fanns en utvecklingsledare på regionbiblioteket som höll i ihop projektet var mycket viktigt.

Att alla bibliotek som deltog i det regionala projektet valt att fortsätta med Bokstart, det är en framgång. Samtliga beviljades bidrag från Kulturrådet.

I Linköping kommer Bokstart att finnas i ännu ett bostadsområde - Ryd. Det är en tydlig framgång.

I Norrköping kommer alla förskolor att nås av Bokstart. I Ydre kommer alla barn som föds nås även fortsättningsvis. Alla familjer erbjuds ett sexmånadersbesök och ett Bokstartskalas vid 18 månader, medan tiomånadersbesöket erbjuds framförallt familjer som får sitt första barn och familjer i behov av särskilt stöd. Liksom i Norrköping kommer även alla förskolor i Ydre nås av Bokstart.

En framgångsfaktor i Ydre har varit att man samtidigt med Bokstart startade upp Bebisöppet, en mötesplats för familjer med utgångspunkt i pekböcker och läsning med inslag av kreativitet och skapande. I Bebisöppet har många olika metoder testats, alltifrån sagoyoga och bebisdisco till bebispoesi, skapa med bebis och fruktstund med spännande provsmakning. Under pandemin sågs man stundtals utomhus i en närliggande lekpark. Under Bokstartprojektet har en kommunal familjecentral öppnats och Bebisöppet kommer att förläggas dit ett tillfälle per termin.

Svårigheter

Det är svårt att inte nämna pandemin under den här rubriken. Det blev ett stort avbräck när bokstartarna plötsligt inte kunde träffa familjerna i deras hem. De olika deltagande biblioteken löste det på lite olika sätt. Linköping valde att pausa sin del av projektet och därför förlängdes projekttiden för dem. Motala skulle precis börja med hembesök när pandemin kom och valde därför att skjuta upp det. Norrköping och Ydre fortsatte dels med hembesök, dels hittade de andra former för att träffa familjerna – de träffades utomhus, de skickade filmer där de pratade och läste böcker, de hängde bokkassar på familjens dörr.

En annan svårighet är att resurserna inte räcker till för att nå alla barn. Trots att man inte ville välja så tvingades man att göra det eftersom vare sig tid eller pengar räckte till. På sikt ska förstås Bokstart nå alla barn i hela Östergötland. Ett led i det är den regionala bokgåvan (se ovan).

Övrigt från bokstartskommunerna

Linköping

Pandemin gjorde att biblioteket inte kunde göra hembesök som det var tänkt våren 2021. Den första bokgåvan delades istället ut av BVC när familjen kom dit för kontroll. Inför 10-månadersbesöket tog biblioteket kontakt och gjorde hembesök. På grund av uppehållet glömde många bort vad Bokstart var eller hade inte förstått vad det handlade om. Det var också en del familjer som glömt bort den bokade tiden - kanske för att den bokats in för tidigt. Många besök blev även inställda på grund av den fortsatta pandemin och karantänsregler.

Vid program såsom babysagostunder, logopedbesök och sångstunder har svårigheten varit att sätta en lagom gräns för antal deltagare. Det har även varit svårt att locka de bokstartsfamiljer som bor i området att komma. Nästan alla deltagare i programverksamheten var familjer från andra områden än Berga.

En sak som man upptäckte var att vissa familjer som inte pratar svenska anser att deras barn klarar sig med modersmålet och engelska. Detta är problematiskt eftersom det blir svårigheter att kommunicera med jämnåriga som kanske endast pratar svenska och barnet riskerar att hamna i utanförskap.

I Linköping har hela tiden programverksamhet funnits parallellt med hembesöken inom Bokstart. Innan det fanns närbibliotek i Bokstartsområdet fanns det babysagostunder och övriga program riktat till målgruppen 0–12 månader i Öppna förskolans lokaler. Det var mycket välbesökt och många av Bokstartsfamiljerna kom på programmen. Under våren 2021 genomfördes babysagostunder och övriga program utomhus, vilket var mycket uppskattat. Hösten 2021 var *Fredagsmys med baby* varannan vecka i princip alltid fullbokat. Det har dock tyvärr varit svårt att få bokstartsfamiljerna att komma. Nästan alla deltagare i programverksamheten var familjer från andra områden än Berga.

En Minibibbla startades upp på Öppna förskolan, för att familjerna skulle ha enkel och lättillgänglig tillgång till böcker för hemlån. Det erbjuds även bokpåsar anpassade för olika åldrar och faktaböcker på Familjehyllan. Minibibblan startades upp i området Berga innan det fanns något närbibliotek där, men det kommer att vara kvar även om det numera finns bibliotek i närområdet. Det startades även ett väntrumsbibliotek hos BVC. De böckerna är dock inte för hemlån utan ska läsas på plats.

Personalen på biblioteket Öppna förskolan och BVC har regelbundet träffar. Där tas frågor som direkt berör Bokstart upp, men ibland blir det mer informella möten i samband med lunch vilket är ett bra sätt att upprätthålla kontakten. Tanken är att även påbörja ett samarbete med förskolan.

Motala

Intresset för Bokstart fanns från början hos bibliotekarierna men inte förrän efter år 2 i projektet gick Motala med, i december 2019. Efter en lång renovering och sedan en invigning av huvudbiblioteket som skedde februari 2020 var man redo att börja bokstar-

ta. Bokstart sker i området Ekön i samarbete med närmaste BVC. Ungefär 40 barn föds där varje år. Området ligger ganska nära biblioteket, vilket medfört att flera barnfamiljer numer kommer till biblioteket, dels på spontana besök, dels på småbarnscaféer. En del familjer har sedan tidigare varit vana besökare, men skillnaden nu är att de också i större utsträckning lånar och läser böcker med sina barn mot att de tidigare mest kommit för att den vuxne behövt hjälp.

Biblioteket skulle precis börja med hembesök våren 2020 när pandemin slog till. Man valde att skjuta upp besöken till hösten och istället skaffa sig mer kunskaper kring språkutveckling och flerspråkighet. Höstens besök blev inte heller riktigt som man tänkt sig eftersom pandemin höll i sig. Det blev några få hembesök hos familjerna, men det gjordes även filmer med budskap om vikten av att stimulera språkutveckling. Bokpaket delades ut vid dörren. Under en period delade BVC ut sexmånaders-böckerna och biblioteket lämnade tiomånadersböckerna vid dörren.

I bostadsområdet Ekön finns tre förskolor och en Öppen förskola och samarbete med dessa har utvecklats under bokstartåren. Till Öppna förskolan kommer biblioteket numer kontinuerligt och håller sagostunder samt informerar om böcker och språkutveckling på deras babycaféer. Biblioteket deltar i föräldrastödsutbildningen "Växa tillsammans" som riktar sig till utrikesfödda vårdnadshavare med barn 0–2 år. Det är en utbildning som bedrivs av öppna förskolan, socialtjänsten och studiefrämjandet, vilka utgör Motalas samordnade föräldrastöd. Biblioteket medverkar också i Studiefrämjandet och Socialtjänstens andra utbildningar riktade till vårdnadshavare med små barn. I och med dessa samarbeten har biblioteket även fått in en fot i skolans värld och kan prata böcker och läsning med föräldrar till barn i skolåldern.

Motala har sedan tidigare samarbete med de kommunala Öppna förskolorna genom att biblioteksböcker finns där för att läsas och pratas om på plats. I och med Bokstart inleddes ett samarbete kring Bokstartspåsar vilket såväl pedagoger som bibliotekarier ansåg var det smidigaste sättet för att familjerna skulle kunna låna hem böcker. Ett antal påsar för olika ålder har tagits fram (0–1, 1–2, 2–3, 3–6 år). Det blev ett så lyckat resultat att biblioteket, bara efter några månader, fick framställa fler påsar för vissa åldersgrupper.

På de tre förskolorna byggdes kapprumsbibliotek upp under sommaren och hösten 2021. Möten med rektorer och utvecklingsledare på förskolorna hölls för att det skulle bli så bra som möjligt i varje kapprum och passa barnfamiljerna. Man diskuterade vad som skulle vara fördelaktigast – färdiga påsar med böcker eller hyllor där omslagen på böckerna syntes tydligt. Det blev det sistnämnda i samtliga kapprum. Det var svårt att lyfta fram denna satsning under pandemin då vårdnadshavare knappt fick komma in på förskolan. Det löstes genom att bibliotekspersonalen istället kom till förskolan och plockade med sig böcker och annat material ut på gården och visade på vad som fanns att ta del av. På det viset lärde också familjer och personal känna från bibliotekspersonalen. Ett gott tecken på att kapprumsbibliotek är lyckat och fungerar är att flera rektorer har hört av sig till biblioteket och vill ha det på sina enheter. Så med hjälp av de nya pengar Motala fått till Bokstart kommer man att fortsätta att skapa fler kapprumsbibliotek.

Även hos BVC ville biblioteket framhäva vikten av att läsa med sitt barn. En rejäl engångssatsning med nyinköpta boktitlar att ha i väntrummen på samtliga kommunens BVC gjordes. En väldigt lyckad satsning. Gamla bilderbokstråg hade blivit över efter en renovering av huvudbiblioteket och kunde nu återbrukas. Trågen lackades om i en stark rosa färg, samma färg som i Götabibliotekens logga, för att lysa upp och exponera böckerna i väntrummet. Sjuksköterskorna upplever det som ett lyft att ha nya och fräscha böcker. Vid vissa högtider, jul och påsk, har bibliotekarierna slagit in bokpaket med "Garanterat bra böcker" från kulturrådet och lämnat på BVC för barnfamiljer att ta med hem. Även där har sjuksköterskorna sagt att det har varit ett fint initiativ och att vårdnadshavare blivit glatt överraskade att få ett inslaget paket.

Norrköping

I Norrköping har Bokstart Östergötland funnits i Hageby och Ringdansen. Cirka etthundratjugo barn har nåtts varje år. Samverkan har varit ett ledord för arbetet med Bokstart i dessa områden.

Bokstart finns på flera arenor och på flera sätt

- Bokstartspåsar och minibibliotek på Ringdansens BVC.
Liknande Bokstartspåsar finns också på Huvudbiblioteket
- Babysaga på Öppna förskolan i Ringdansen, på YouTube och på Stadsbiblioteket
- Hembesök i samarbete med familjeteamet inom Socialförvaltningen
- Digitala hembesök på WhatsApp
- Basutbud och taxonomi gemensamt för alla bibliotek i Norrköping där prioriteringen är små barns språkutveckling
- Samtliga fjorton BVC i Norrköping har fått väntrumsböcker och information kontinuerligt om Bokstart vilket har gjort att alla känt sig delaktiga. Tillsammans med BVC i Ringdansen har biblioteket utlåning av Bokstartspåsar för barn 0-5 år. Dessa påsar byts ut och förnyas hela tiden och lånas mycket flitigt av familjer i området.
- Samarbete med Konstmuseum med babyaktiviteter som babysaga, visning av utställning, babymålning samt sommartid gemensamt arrangemang av barnteater i deras park
- Take-away-påsar indelade efter åldrar på biblioteket och vid besök i olika parker
- Hembesök på biblioteket i stället för i hemmet
- Bokbussen har gjort besök i Ringdansen flera gånger under flera sommarlov och då har Bokstart varit på plats

Genom ett brett utbud av aktiviteter på bibliotek, Öppna förskolor och Norrköpings Konstmuseum har man kunnat erbjuda de yngsta barnen och deras vuxna en fortsättning efter hembesöken. Detta har lyckats mycket väl genom att man skickat sms till familjerna med information om aktiviteterna. Under tider då pandemin gjort att man inte kunnat träffas inomhus har bokstartarna cyklat ut i parker eller skickat YouTube filmer med olika babysagor. Man har inte ställt in några hembesök eller aktiviteter utan ställt om.

En familj med ett barn med funktionsnedsättning har uttryckt vilken enorm skillnad Bokstart gjort med hembesök och böcker. Några unga mammor har brutit sin isolering och följt med till Öppna förskolan på träffar för Unga föräldrar. Andra familjer har för första gången kommit till biblioteket på en babyaktivitet och sedan gått på alla träffar. Bokstartarna har lyckats få familjer som bor i utsatta områden att delta på babyaktiviteter på Norrköpings Konstmuseum.

Bokstartarna har sänkt trösklarna, eller till och med tagit bort dem helt för många familjer, för att besöka oss och våra aktiviteter. Flitig kontakt via sms är avgörande för detta. Take-away-påsar har gjort det enkelt att låna utomhus och Bokstartspåsarna har varit mycket populära.

Ydre

I Ydre föds cirka 30–40 barn varje år. Målsättningen har sedan projektets start varit att nå samtliga genom Bokstart. Genom det redan tidigare etablerade samarbetet med BVC i den lilla centralorten Österbymo har alla familjer blivit erbjudna hembesök inom Bokstart och alla har tackat ja. En underlättande faktor i samarbetet med BVC har också varit att biblioteket och BVC ligger i samma byggnad, då blir det enkelt att kika in till varandra när frågor uppstår. Detta har också lett till att många bokstartsfamiljer som inte bor i centralorten passar på att besöka biblioteket i samband med BVC-besök.

En utmaning vad det gäller hembesöken i Ydre är de stora geografiska avstånden i kommunen. Det är ibland tidskrävande att skissa upp åkturer för hembesöksdagarna. Det kan också vara svårt att hitta rätt på de små skogsvägarna och att ta sig fram på vintern.

Genom Ydres nya projekt Bokfrö - språkstimulerande och läsfrämjande verksamhet för barn i åldern 1,5 – 3 år och deras vuxna - vill man fortsätta följa så många bokstartsfamiljer som möjligt. I samverkan med förskolan kan biblioteket nå även familjer som inte kommer till bibliotekslokalen med läspepp och information om språkutveckling. I Bokfrö prioriteras läsglädje och högläsning och målet är att alla vårdnadshavare och förskolepersonal ska känna sig bekväma med att läsa högt. Projektet syftar även till att böcker för de allra minsta ska finnas tillgängliga för förskolepersonal och föräldrar i förskolornas lokaler.

Biblioteket kommer arbeta med att förankra projektet Bokfrö hos bokstartsfamiljer redan vid Bokstartsbesöken och i samband med Bokstartskalaset som sker när barnet är 18 månader. Det genomförs från och med våren 2022 en enkel enkätundersökning. Ett antal föräldrar kommer att intervjuas för att fånga deras syn på hur Bokstart kan följa med barnen in i förskolan och hur bibliotek och förskola kan läspeppa på bästa sätt.

Det bästa med Bokstart enligt bokstartarna

"I en liten glesbygdskommun har Bokstart bidragit till att skapa relationer, många som inte varit på biblioteket sedan de gick i skolan återupptäcker verksamheten genom sina små barn och mötet med bokstartarna. I Bebisöppet, våra sagostunder för de minsta, kan familjerna träffas och umgås – alla känner inte alla trots att vi är en liten kommun. Varje gång är det minst en ny familj som deltar."

"Själva hembesöken känns ofta magiska när man genom läsningen får den där fantastiska kontakten med barnet och får uppleva föräldrarnas glädje och stolthet."

"Arbetet med Bokstart är det roligaste jag har gjort under mina år som barnbibliotekarie. Vi gör skillnad för familjer när vi kommer och samverkan med Familjecentralen har varit mycket betydelsefull. Jag har utvecklats mycket kompetensmässigt och känner mig betydligt mer säker på frågor som rör små barns språkutveckling, om jag jämför med tiden innan Bokstart."

"Det är så stimulerande att ha kollegor i regionen och jag skulle vilja att vi hann ses

mera. Alla gör vi lite olika och det ger input på mitt eget arbete. Berikande med utbyte av idéer och kunna bolla med varandra. Dessutom ger det mer tyngd att säga till politiker, beslutsfattare och andra viktiga personer här i kommunen att detta är Bokstart Östergötland och det finns på annat håll i landet.”

”Allt har fungerat bra med hembesöken. 99 procent av familjerna har tackat ja. Vi har varit mycket välkomna när vi kommit och alla besök har bidragit något till alla familjerna. En del har suttit och läst när vi gått och de har med stolthet berättat vid tiomånadersbesöket att de läst alla böcker de fått. Många berättar att de också lånat på Minibibban och att de även besökt STORA biblioteket eller närbiblioteket.”

”Att Bokstarta är det mest meningsfulla jag har gjort under mina 20 år som barnbibliotekarie.”

”Det känns som vi påverkar familjens inställning till böcker och läsning så direkt och underlättar för dem att komma igång genom att visa hur man kan göra när man läser och genom att de får böckerna direkt in i hemmet.”

”Det är ett naturligt arbetssätt som är lätt att samverka kring med andra parter. Genom att arrangera programverksamhet för de minsta under samma period som hembesöken sker blir kontaktytorna och möjligheterna till relationsskapande med bokstartsfamiljerna fler.”

”Det är så fantastiskt att efter att ha varit på hembesök och träffat en familj och sedan få se familjen på biblioteket en tid senare. Vi hälsar och pratar glatt då vi har skapat en god relation. Tipsar om böcker med mera. Då känner jag att Bokstart gör skillnad.”

”Så glad att vi satsat på Bokstart i min kommun då vi säkert inte hade haft det samarbete i så stor utsträckning med andra verksamheter som vi nu har byggt upp. Biblioteket känns som en naturlig deltagare i föräldrastödgrupper i kommunen.”

Röster från BVC

”Ett mycket bra och förmånligt erbjudande till föräldrarna för att öka barnens språkutveckling”

”Vi är så glada över att få ge boken Knacka på till åttamånadersbarnen under hembesöken. Det är verkligen uppskattat och många barn knackar på dörrarna när vi pratläser och pekar på bilderna i boken.”

”När jag vid tiomånadersbesöket frågade en familj om de läser böcker och om barnet verkar intresserad berättade mamman att deras barn knackar på alla böcker de läser efter att jag varit där och vi tillsammans läst Knacka på.”

Röster från deltagande familjer

”Det viktigaste vi tar med oss från Bokstart är glädjen och intresset för böcker som ert engagemang givit till oss och vårt barn”.

"Vill bara tacka för bokstartkalaset i lördags! Och för allt fina vi fått och det superfina engagemanget från er!"

"Tack för allting ni gör för min son och alla andra barn."

Referenser

Bokstart Gotland – samverkan för små barns språkutveckling. Region Gotland 2021
<https://gotland.se/112154>

Bokstart i Sverige: en uppföljning. Statens kulturråd 2020
<https://www.bokstart.se/ombokstart/bokstart-i-sverige/rapport-bokstart-i-sverige/>

Bokstart i världen: metoder och forskning om bokgävo program för små barn och deras familjer. Statens kulturråd 2020
<https://www.bokstart.se/ombokstart/bokstart-i-andra-lander/bokstart-i-varlden--en-international-kunskapsöversikt/>

Fem pilotprojekt utforskar hembesök och samverkan. Statens kulturråd 2018
https://www.bokstart.se/globalassets/fem-pilotprojekt-utforskar-hembesok-och-mojligheter-till-samverkan_web.pdf

Hembesök som metod
<https://www.bokstart.se/lara/lar-av-varandra/hembesok/>

Kartläggning av samarbete mellan BVC/Familjecentral, bibliotek och logopeder i Östergötland, Regionbibliotek Östergötland 2017
<https://regionbibliotekostergotland.se/wp-content/uploads/2020/05/bokstartrapport-slutlig-version-1-med-fix.pdf>

Kulturplan för Östergötland, 2020–2023
<https://dokument.regionostergotland.se/regsam/Kultur%20och%20kreativitet/Verksamhet/Kulturplan%20f%C3%B6r%20%C3%96sterg%C3%B6tland%202020-23.pdf>

Regional biblioteksplan för Östergötland 2020–2023
<https://regionbibliotekostergotland.se/wp-content/uploads/2020/biblioteksplan-www.pdf>

Språket börjar med dig. Statens kulturråd 2019
<https://www.bokstart.se/barnssprak/sa-utvecklas-barnets-sprak/spraket-borjar-med-dig/>

Språkpiller Östergötland
<https://www.gotabiblioteken.se/sprakpiller>

Widerberg, Gertrud; Tre år med Bokstart
https://www.stadsbiblioteket.nu/wp-content/uploads/Webbversion_new.pdf

Ögland, Malin; Taxonomier – verktyg för biblioteksutveckling. Regionbibliotek Stockholm 2013

<http://regionbiblioteket.se/wp-content/uploads/2013/10/Taxonomier-skriv-ut.pdf>

Bilagor

Bilaga 1

Samarbetsavtal Barnhälsovård/bibliotek
Östergötland

Överenskommelse mellan Götabiblioteken och Barnhälsovården Östergötland för samverkan inom Bokstart Östergötland om hembesök

Överenskommelsen har arbetats fram av de bibliotekarier samt BHV-sjuksköterskor som var involverade i Bokstart Östergötland 2019. Verksamhetsutvecklare Barnhälsovården (BHV) Östergötland och utvecklingsledare Regionbibliotek Östergötland deltog i arbetet.

1. Biblioteket ser till att det finns information om biblioteket (öppettider, program mm) på Barnhälsovårdcentralen (BVC). Där finns också information om vikten av att läsa högt med barn samt om små barns språkutveckling.
2. Biblioteket etablerar en personlig kontakt om Bokstart med sitt lokala BVC. Ansvariga kontaktpersoner utses på både BVC och bibliotek.
3. När familjen kommer till BVC på 4-månadersbesök erbjuds de ett hembesök av bibliotekspersonal. Om familjen tackar ja lämnar BVC över familjens kontaktuppgifter till biblioteket tillsammans med godkännande enligt GDPR. Under besöket på BVC pratar sjuksköterskan om språkutveckling och visar de gåvoböcker som familjen får genom Bokstart.
4. Biblioteket bokar in och genomför hembesök när barnet är 6 respektive 10 månader. Biblioteket träffar familjen en tredje gång när barnet är 18 månader.
5. Nätverksträffar/gemensam fortbildning för de olika yrkesgrupper som berörs av Bokstart genomförs regelbundet i samarbete med Regionbibliotek Östergötland.

Överenskommelsen är förankrad i Bokstart Östergötlands styrgrupp, Barnhälsovården Östergötland samt Götabibliotekens styrgrupp.

Linköping 2020-03-30

Elisabeth Cserhalmi
Chef, Regionbibliotek Östergötland

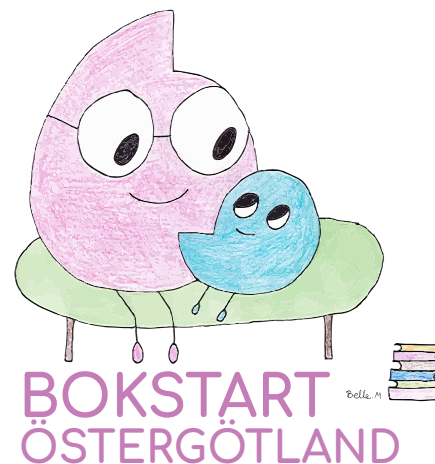
Malin Wallberg
Verksamhetsutvecklare, BHV Östergötland

Bokstart vill hjälpa
dig att upptäcka
språk och läsning
tillsammans med
ditt lilla barn

Bokstart erbjuder familjer hembesök.
Det innebär att två personer från biblioteket
kommer hem till familjen med böcker och pratar
språk och läsning.
Familjer som tackar ja får två besök. Vid varje besök
får familjen böcker i gåva.
Första besöket blir när barnet är cirka 6 månader,
det andra när barnet är cirka 10 månader.
Sammanlagt får familjen 6 böcker i gåva.

Hembesöken sker i nära samarbete mellan bibliotek
och barnhälsovård och det är förstås frivilligt.
Om du tackar ja kontaktar vi dig och bokar det
första besöket. Du godkänner att vi får barnets
namn och födelsedata. Vi behöver också adress
och telefonnummer så att vi kan nå dig.

☐ Ja jag vill vara med i Bokstart och tackar ja
till ett hembesök från biblioteket

Barnets namn

Barnets födelsedatum

Adress

Telefonnummer

Språk

Datum

Namnsteckning

Förtydligande av namn

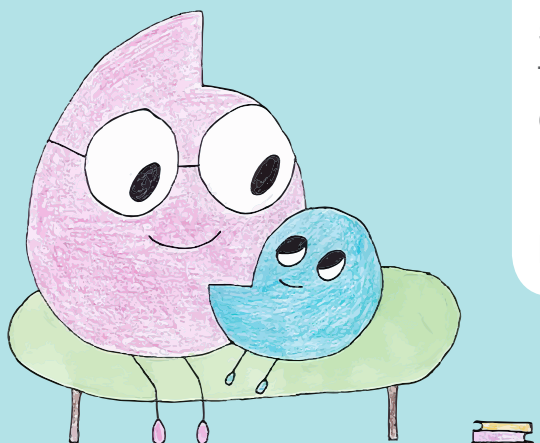
☐ Jag samtycker till att dessa uppgifter lämnas
till biblioteket

Läs med mig!

Bokstart vill hjälpa
dig att upptäcka
språk och läsning
tillsammans med
ditt lilla barn.

Personalen på BVC
berättar mer.

BOKSTART
ÖSTERGÖTLAND

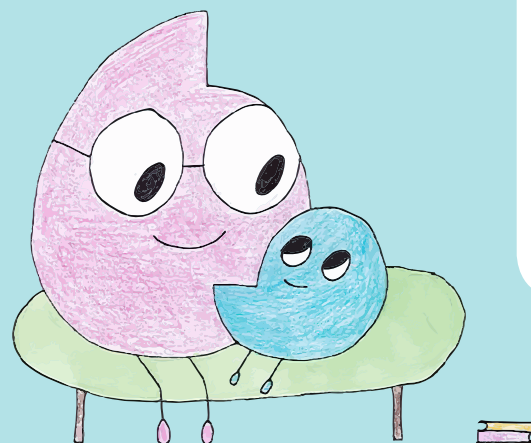
Belle M

Läs med mig!

Bokstart vill hjälpa
dig att upptäcka
språk och läsning
tillsammans med
ditt lilla barn.

Personalen på BVC
berättar mer.

BOKSTART
ÖSTERGÖTLAND

Belle M

Bilaga 3

Bokpaket

Bokpaket inom Bokstart Östergötland

Bokpaket 6 månader

Lilla Pussboken av Kenneth Andersson

Ramsa med Bebbe av Mervi Lindman

God natt, min lilla kanin av Jörg Mühle

Bokpaket 10 månader

Pinos bondgård av Eva Pils, Agneta Norelid & Kenneth Andersson

Hela fina jag av Hanna Albrektson

Ajja & Bajja hos doktorn av Elvira Ashby & Karin Holmström

Bokpaket 18 månader

Olle vaknar av Micaela Annas & Moa Graaf

Tittin! Tittut! av Sanna Töringe & Sara Gimbergsson

Dela med dig, Sickan av Sofia Rådström

prata, lek, sjung och läs!

Redan nu pratar ditt barn med dig genom miner, ljud och rörelser. Barnet säger ljud som da-da och ta-ta och snart kommer orden Titta! Mamma! Pappa!

Ditt barn älskar att leka tittut och kan följa med i enkla rörelselekar och sånger som Imse Vimse Spindel och Baka, Baka liten kaka.

*Gör läsningen
till en mysig
stund och
gärna som en
vana. Stäng av
tv och mobiler
och läs!*

Lek med fingrar och tår, härma ljud och rörelser i böcker och det barnet säger. När barnet kan följa din blick blir pekboken en spännande upplevelse!

Peka och berätta med gester, ljud och tecken. Använd din röst för att förstärka orden STOOOORA nallen och den lilla nallen. Låt barnet smaka på boken!

bokstart – vad är det?

Att upptäcka språk och läsning tillsammans är kul! Till din hjälp får du och ditt barn tre fina pekböcker med tydliga, klara färger igenkännande text och innehåll som väcker barns intresse. Prata, läs, rimma och ramsa med ditt barn!

BOKSTART ÄR EN
NATIONELL SATSNING
PÅ SMÅ BARN
SPRÅKUTVECKLING

VÄLKOMMEN TILL BIBLIOTEKET

Böckerna i den här foldern finns att låna på biblioteket. Där finns också mycket annat för dig och ditt barn så som babysagostunder, småbarnsteater och svenska med baby.

Hitta information om ditt närmaste bibliotek, lästips & mycket annat på: gotabiblioteken.se

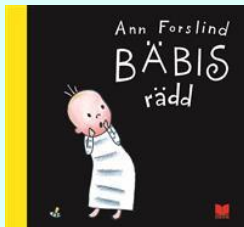
läs 6 MÅNADER med mig!

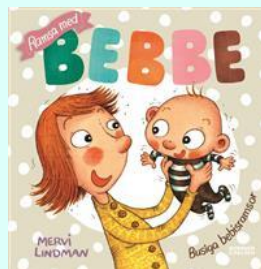
boktips

VI KÖR! AV CECILIA
DAVIDSSON NEPPELBERG

BEBIS RÄDD
AV ANN FORSLIND

RAMSA MED BEBBE
AV MERVI LINDMAN
14 välkända ramsor
som passar för riktigt
små barn och några år
uppåt. Även: Bebbe
pussar, Bebbe och
fina kroppen, Bebbe
är arg m.fl.

*"Aldrig har jag sett
Någon finare än du
Med varma, mjuka kinder
Jag pussar på dem nu
Och piper dig i magen
Och blåser på ditt skinn"*

UR ALDRIG HAR JAG SETT
AV LENA SJÖBERG

IMSE VIMSE SPINDEL AV
CATARINA KRUUSVAL

TITTA LAMPA!
AV JENS MAGNUSSON

*Läs och sjung på ditt
modersmål. Det är
bara fördelar med att
växa upp med fler än
ett språk.*

KAN DU TRÖSTA LILLA
KANIN AV JÖRG MUHLE

LEKA TITTUT! AV
ANNIKA NILSSON THORE

TOTO TITTUT
AV EMMA VIRKE

DJUREN I SKOGEN
AV SARAH SHEPPARD

LILLA BARNKAMMAR-
BOKEN: SÅNGER; RIM
OCH RAMSOR FÖR HELA
KROPPEN
En fantastisk fin samling
med nya och gamla
favoriter!

KNACKA PÅ! AV
ANNA-CLARA TIDHOLM
Varma och fantasifulla
bilder, knacka-på
moment och en bok
som väcker nyfikenhet
och fångar barnet
direkt. Finns översatt
på många språk och
finns i olika format som
film, app och e-bok.

Utforska världen tillsammans!

Nu händer mycket språkligt och kroppsligt i ditt barns utveckling!

Barnet vill röra på sig, krypa, stå, gå och utforska världen. Kanske har de första orden kommit: Boll, Titta, Nalle...

Ditt barn förstår fler ord än det kan uttrycka och behöver din hjälp att sätta ord på allt ni ser och gör i vardagen. Det kan vara roligt att hitta på egna berättelser som till exempel vad barnets nalle gör eller vart bussen utanför är på väg.

Lek med språket, härma ljud och läten och använd fingrar och tår. Det finns många böcker med rörelsesånger, rim och ramsor. Titta på bilder och peka tillsammans. Var är bollen nu? Titta där är katten! Vad säger katten?

Gör läsningen till en mysig stund och gärna som en vana. Läs med inlevelse och ha roligt!

Bilaga 5

Läs med mig, Bokstart Östergötlands boktips 610månader

Bokstart – vad är det?

Bokstart är en nationell satsning för att tidigt stimulera barns språkutveckling.

Att upptäcka språk och läsning tillsammans är kul! Till din hjälp får du och ditt barn tre fina pekböcker med text och innehåll som små barn känner igen. Prata, läs, rimma och ramsa med ditt barn!

Välkommen till biblioteket!

Alla böcker i den här foldern finns att låna på biblioteket. Där finns också mycket annat för dig och ditt barn.

Besök biblioteket och hitta mer information på: gotabiblioteken.se

Götabiblioteken

Region Östergötland

Bokstart
MED STÖD AV KULTURRÅDET

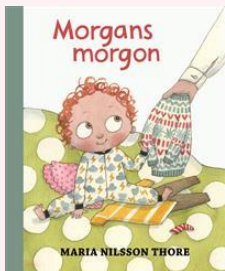
Läs med mig!

10 månader

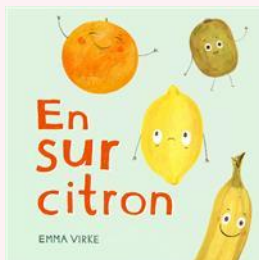

BOKSTART
ÖSTERGÖTLAND

Boktips

MORGANS MORGON
AV MARIA NILSSON THORE

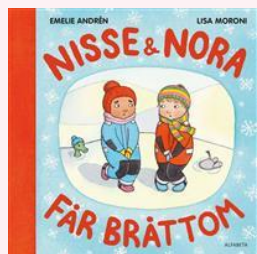
EN SUR CITRON
AV EMMA VIRKE

TITTA PARKEN
TITTA HAVET
TITTA NATTEN
TITTA SKOGEN
AV ÅSA MENDEL-HARTVIG

Löv, spindel, pöl.
Prassla, titta, plaska.
Det är höst i parken!
Vår, sommar, höst och vinter!

UR TITTA PARKEN AV ÅSA MENDEL-HARTVIG

NISSE & NORA FÅR BRÅTTOM
AV EMELE ANDRÉN

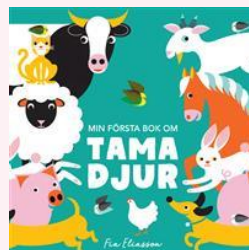
DEN HUNGRIGA FISKEN
AV SARA GIMBERGSSON

KNOTAN KLÄTTRAR AV
PER BENGTSSON

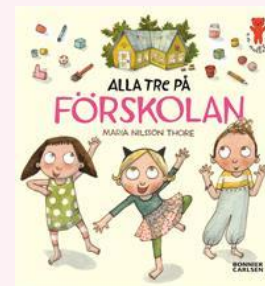
BEBBE OCH FINA KROPPEN
AV MERVI LINDMAN

MIN FÖRSTA BOK OM
TAMA DJUR
AV FIA ELIASSON

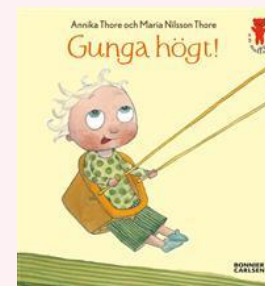
BIBBI PÅ PROMENAD
AV INGELA OLSSON

ALLA TRE INNE PÅ
FÖRSKOLAN ÄRTAN AV
MARIA NILSSON-THORE

VI GÅR PÅ BABYRYTMIK
AV MOA ERIKSSON-SANDBERG

GUNGA HÖGT
AV ANNIKA THORE

LALO TRUMMAR
AV EVA SUSSO

BRUNO ÅKER VAGN
AV ANNA RIBBING

Läs och sjung på
ditt modersmål.
Det är bra att
växa upp med fler
än ett språk.

Nu händer det mycket!

Kanske har ditt barn börjat förskolan och är mer aktivt. Välj gärna böcker som stimulerar till lek och rörelse. Konflikter i sandlådan och andra situationer med starka känslor tillhör också åldern. Då finns böcker som kan trösta och förklara.

Böckerna som ni tittar i tillsammans kan nu innehålla lite fler ord på varje sida. Böcker med upprepning är populära. Läs om och om igen! Lek med språket; ramsa, sjung och härma ljud.

Lyssna noga på barnet och ge det tid. Ge ditt barn mycket beröm och uppmuntran. Bekräfta och utveckla men rätta inte det barnet säger. När barnet säger "tatt" och menar katt så kan du svara: Ja, titta där är en katt. Då hör barnet hur det ska låta.

Skapa en rutin
med godnattsaga
men läs gärna på
dagen när barnet
är piggre också!

Bilaga 6
Läs med mig, Bokstart Östergötland, boktips 18 månader

Bokstart – vad är det?

Bokstart är en nationell satsning för att tidigt stimulera barns språkutveckling.

Att upptäcka språk och läsning tillsammans är kul! Till din hjälp får du och ditt barn tre fina böcker med text och innehåll som små barn känner igen. Prata, läs, rimma och ramsa med ditt barn!

Välkommen till biblioteket!

Alla böcker i den här foldern finns att låna på biblioteket. Där finns också mycket annat för dig och ditt barn.

Besök biblioteket och hitta mer information på: **gotabiblioteken.se**

Götabiblioteken

Region
Östergötland

Bokstart
MED STÖD AV KULTURRÅDET

Läs med mig!

18 månader

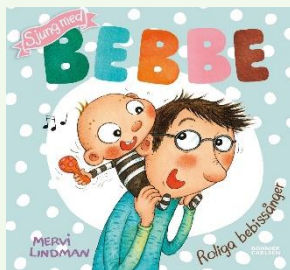

BOKSTART
ÖSTERGÖTLAND

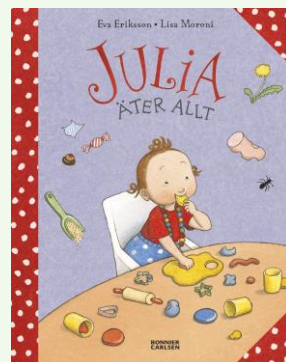
Boktips

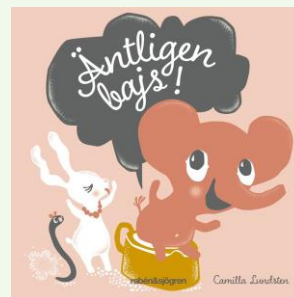
AKTA BAJSET
AV MÅRTEN MELIN

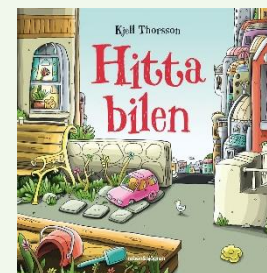
SJUNG MED BEBBE
AV MERVI LINDMAN

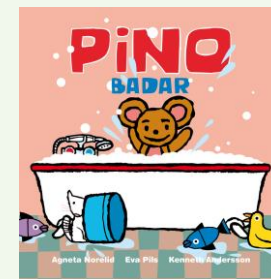
JULIA ÄTER ALLT
AV EVA ERIKSSON

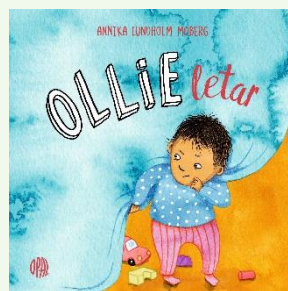
ÄNTLIGEN BAJS
AV CAMILLA LUNDSTEN

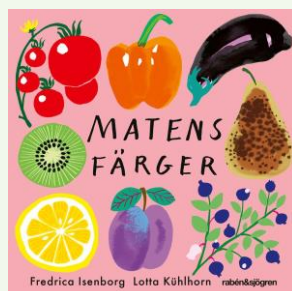
HITTA BILEN
AV KJELL THORSSON

PINO BADAR
AV EVA PILS

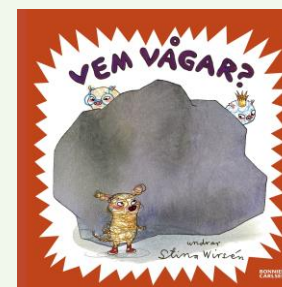
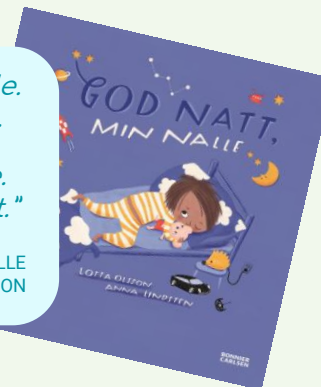
OLLIE LETAR
AV ANNIKA LUNDHOLM MOBERG

MATENS FÄRGER
AV FREDRICA ISENBORG

*"God natt, min nalle.
Och dockan Katt.
Och Siv och Kalle.
God natt, god natt."*

ur GOD NATT, MIN NALLE
AV LOTTA OLSSON

VEM VÅGAR?
AV STINA WIRSEN

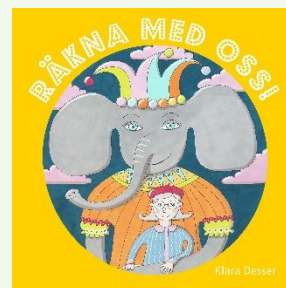
TIO SMÅ BLOMMOR
AV EMMA VIRKE

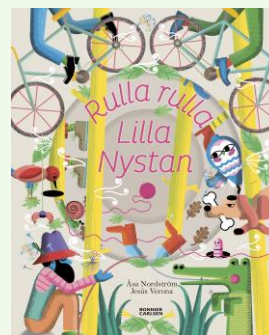
ZOZO & KRITORNA
AV ELINA GARP

PÅ BABAS RYGG AV
MARIANNE DUBUC

RÄKNA MED OSS!
AV KLARA DESSER

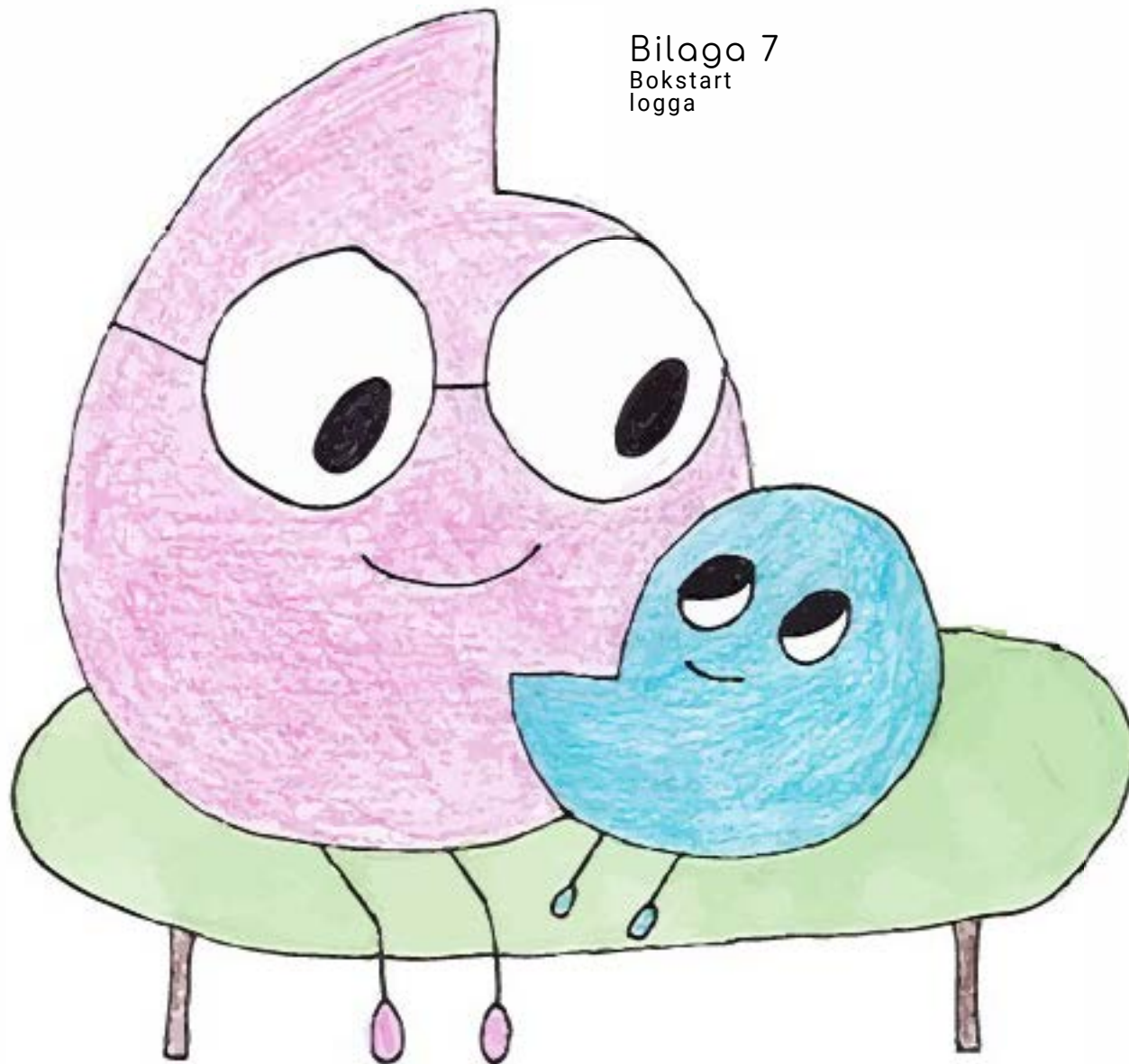
RULLA RULLA LILLA NYSTAN
AV ÅSA NORDSTRÖM

HEJ HEJ HEJ!
AV KARIN CYRÉN

Läs och sjung på
ditt modersmål.
Det är bra att växa
upp med fler än
ett språk.

Bilaga 7
Bokstart
logga

BOKSTART ÖSTERGÖTLAND

Belle M

BOKSTART
ÖSTERGÖTLAND

Högläsning spelar roll

Språkutvecklingen gynnas genom att barnet lär sig nya ord och begrepp.

Barnet lär sig om andra världar och miljöer.

Barnet får inblick i hur andra lever sina liv och utvecklar sin empatiska förmåga.

Den vuxne och barnet får en mysig stund och en gemensam upplevelse.

Högläsningen lägger dessutom en grund för läsinläringen.

Genom att läsa med ditt barn kan du göra stor skillnad!

Läs hellre ofta än länge.

Gör som björnarna.
Gå till biblioteket!

illustrationer av Sara Gimbergsson

Läs med mig som är liten

Götabiblioteken tipsar om hur du kan läsa med ditt barn

Barn utvecklar sitt språk i vardagsmiljö med de personer de har runt omkring sig. Ingen är viktigare för ditt barn än vad du är! Ingenting kan ersätta det gemensamma småpratet. Prata, lek, sjung och läs. Vet du om att du, just du, kan förändra ditt barns liv?

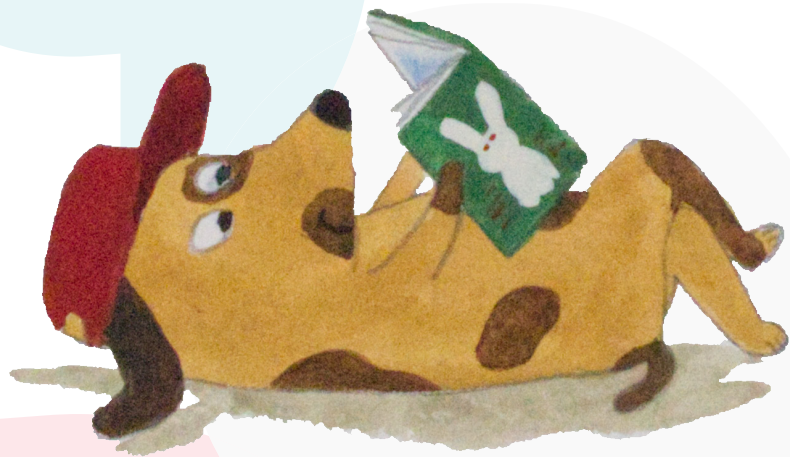
Prata

Sätt ord på det du gör och prata med barnet från allra första början. Använd korta meningar. Säg till exempel "Katten är hungrig", "Hunden bajsar".

Koppla till sådant som barnet känner igen. Små barn kan lära sig flera språk samtidigt så använd ditt modersmål. Om du kan "tecken som stöd" så använd det.

Titta på bilderna

Peka på bilderna samtidigt som du läser eller berättar. Då hjälper du ditt barn att följa med i handlingen. Vill barnet bläddra i boken och titta på bilderna så läs boken så. I bilderna finns mycket att prata om.

Sjunga och ramsa

Barn tycker om att höra sånger, rim och ramsor redan innan de förstår orden. Gör rörelser till ramsor och sånger och klappa takten med barnets händer. Om du inte kan sångtexter, melodier eller rörelser kan du använda dig av filmer som finns på YouTube.

Leka

Var inte rädd för att "spela teater" och använda roliga ord och ljud som pang, bom, krasch och tut, tut. Härma hur kossan, hunden, flygplanet, regnet eller bilen låter. Visa med kroppen och din röst att det är skillnad på STOOORA nallen och LILLA nallen. Säkert har ni några gosedjur eller andra leksaker som kan få vara med i berättelsen.

Läsa

Låt ditt barn vara med och styra bokläsningen genom att fånga upp barnets ord, rörelser och ljud. Ha inte för bråttom, upprepa gärna många gånger.

Du kan berätta boken på ditt eget språk och ha bilderna som stöd. När barnet är lite större och ni läst boken många gånger kan ditt barn berätta för dig.

Kunskapsdag om Bokstart – små barns språkutveckling Norrköpings stadsbibliotek 9 april kl 9-16

Bokstart är en nationell satsning som riktar sig till små barn i åldern 0-3 år och vuxna i deras närhet, med syfte att tidigt stimulera språkutveckling. Föräldrar uppmanas att prata, läsa, rimma och ramsa med barnet. På så sätt utvecklas språk och läsinträske. Forskningen visar att de första tre åren är näst intill avgörande för den framtida språkutvecklingen. Barn som har ett rikt språk är bättre rustade för framtiden. De får bättre förutsättningar att ta aktiv del i samhällslivet.

Kunskapsdagen är för dig som möter små barn och deras föräldrar i din roll som bibliotekarie, logoped eller BVC-sjuksköterska eller arbetar på öppen förskola/familjecentral. Dagen är också för dig som är chef inom dessa områden eller beslutsfattare.

9.00 Anita Jernberger hälsar välkommen och inleder dagen

9.20 *Information om Bokstart Östergötland.*

9.45 Fika

10.15 *Alla barn har rätt till ett språk!* Maria Ehde Andersson

Maria berättar om bakgrunden till satsningen Språkstart Halland och vikten av långsiktiga samarbeten och samverkan med andra professioner: BVC, logopeder och förskolepedagoger.

11.15 *Att inspirera föräldrar att läsa för sitt lilla barn.* Sara Wijk

Blekinge och Kronobergs läns version av Bokstart heter Språkstegen. Där sker en samverkan mellan professioner, regioner, politikområden. Sara berättar om vilka strategiska frågor de har ställts inför. Vem bestämmer och vad är viktigt att kommunicera till varje familj?

12.00 Lunch på egen hand

13.15 *Barnen bemästrar språket i samspel med oss!* Barbro Bruce

Barbro berättar om den kometkarriär barn gör när de på bara några få år bemästrar sitt modersmål och lär sig att både förstå och göra sig förstådda. Vidare berör hon vad som är viktigt att tänka på när språket inte utvecklas i förväntad tid och takt och ger råd om vad vi kan göra för att stödja och sporra barnet vidare och framåt i sin språkutveckling.

Fika tas vid lämpligt tillfälle under föreläsningen.

15.30 Vi sammanfattar och avslutar

Kostnad: 250 kr inkl fika förmiddag och eftermiddag.

Anmälan: www.regionbibliotekostergotland.se, sista anmälningsdag är 23 mars

Kunskapsdagar om Bokstart hålls vid två tillfällen med samma innehåll. Den andra dagen är [10 april på Linköpings stadsbibliotek](#).

Medverkande

Anita Jernberger, regionråd och ordförande i regionutvecklingsnämnden, Region Östergötland.

Barbro Bruce, logoped och docent i utbildningsvetenskap med inriktning specialpedagogik och arbetar som biträdande professor vid Högskolan i Kristianstad.

Maria Ehde Andersson, processledare för [Språkstart Halland](#) och utvecklingsledare bibliotek barn och unga

Sara Wijk, projektledare [Språkstegen](#), verksamhetsutvecklare vid regionbiblioteket i Blekinge och Kronoberg

Arrangör: Regionbibliotek Östergötland i samarbete med Länsstyrelsen Östergötland, Barnhälsovården BHV samt Sinnescentrum/Logopedmottagningen US.

Högläsning samt flerspråkighet

28 maj på Linköpings stadsbibliotek

De tre första åren är extra viktiga i ett barns liv, inte minst för språkutvecklingen. Bokstart kan göra skillnad för barn och familjer och ge stöd åt språkligt sårbara. Föräldrar uppmuntras att prata, läsa, sjunga, rimma och ramsa med barnet. Grunden för Bokstart är samarbete mellan bibliotek, barnhälsovård, familjecentral, förskola, logopedi.

Läsa med riktigt små barn - Hur gör man och hur väljer man?

Hur kan man på ett lustfyllt sätt läsinspirera barn och föräldrar? Och varför det är viktigt att läsa med de minsta och att själv vara en läsande förebild? Vilka böcker är språk-, lek-, och lässtimulerande just för 0-3 åringar?

Anna Hällgren har många strängar på sin lyra. Hon har bland annat arbetat med Bokstart Västernorrland, är jurymedlem för Svensk biblioteksförenings barnlitteraturpriser samt sitter i urvalsgruppen till Barnbokskatalogen. Anna är numer även anställd på Kulturrådet för att arbeta med Bokstart på nationell nivå.

Flerspråkig utveckling hos barn

För att kunna stödja flerspråkiga barn på bästa sätt behöver all personal runt dem kunskaper om flerspråkig utveckling och olika kulturers (inte minst vår egen) syn på hur barn lär sig språk. Vad behöver man tänka på när man följer språkutvecklingen hos flerspråkiga barn, och hur man kan stimulera dem språkligt?

Eva-Kristina Salameh är med dr. och leg logoped, och har sedan 70-talet arbetat med flerspråkiga barn vid Logopedmottagningen vid Skånes universitetssjukhus i Malmö. Hon har framför allt forskat om språkstörning hos svensk-arabiska förskole- och skolbarn.

Nu vet vi – hur gör vi?

Hur kan vi samarbeta för att nå de minsta barnen och deras föräldrar? Du får höra mer om hur Bokstart Östergötland. Anna Hällgren berättar om Bokstart på andra håll i landet och det blir tillfälle att prata med varandra och ställa frågor.

Styrgruppen för Bokstart Östergötland hälsar dig välkommen!

Datum, tid och plats: 28 maj klockan 9-16, Hörsalen, Linköpings stadsbibliotek

Målgrupp: personal från bibliotek, barnhälsovård, familjecentral, logopedmottagning, förskola

[Anmäl](#) dig senast 3 maj. Du ser hela programmet via länken.

Dagen är helt kostnadsfri, 2 X fika ingår. Om du anmält dig och får förhinder utan att skicka en kollega fakturerar vi din arbetsgivare på 500 kr.

Info: ingrid.loeld.rasch@regionostergotland.se, 010 - 103 93 15

Språka, läsa, skärma

De små barnens språkutveckling i en digital värld

Hur kan vuxna stimulera de minsta barnens språkutveckling?

Är böcker bättre än skärmar - vad säger forskningen? Vilka böcker fungerar bra? Vad gör biblioteken? Hur tänker en författare som skapar böcker för de minsta? Hur läser man böcker för de små?

Digital kunskapsdag 14 oktober

Föreläsare och innehåll:

Barns digitala aktiviteter och språkutveckling

Malin Nilsen föreläser ur ett barn-, föräldra- och förskoleperspektiv med utgångspunkt i sin avhandling "Barns och lärares aktiviteter med datorplattor och appar i förskolan".

Att växa upp i en digital värld

Anett Sundqvist om pågående forskning om hur digitala medier påverkar barn, från 9 till 25 månaders ålder, i övergången från att inte ha ett språk till klivet in i den språkliga världen.

Att skapa böcker för små, Emma Virke

Att locka till interaktion och omläsning, om ord som ligger rätt i munnen, och berättelser som inkluderar. Och om barns kompetens. Emma berättar om de geniala böckerna om Toto, Herr H och En sur citron.

Babybabbel – en aktivitet för barn mellan 0-10 månader och deras vuxna med fokus på språkutveckling.

Bibliotekarierna Elina Garp och Erika Lundvall berättar om sina tankar kring varför Babybabbel startades, hur träffarna går till och delar med sig av sina erfarenheter från att ha börjat från noll.

Boktips/Språkpillerböcker och väskor/Information om Bokstart

Om föreläsarna:

Malin Nilsen är fil dr i barn- och ungdomsvetenskap och arbetar som universitetslektor på Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande vid Göteborgs Universitet.

Anett Sundqvist är programansvarig för psykologprogrammet vid Linköpings Universitet.

Emma Virke är författare och illustratör

Elina Garp och **Erika Lundvall** är bibliotekarier och babybabblare från Västerås

Målgrupp: personal på bibliotek, logopedi, barnhälsovård, förskola

Praktisk info: Dagen börjar 9.00 och slutar 15.00. Föreläsningarna bryts av för kaffepauser och lunch. Mer exakta tider för dagen kommer efter att du anmält dig. Då får du även en länk till zoom. Du behöver "egen" dator och Internetuppkoppling samt headset för att få bästa ljud.

Kostnad: Dagen är kostnadsfri

Anmälan: <https://regionbibliotekostergotland.se/events/spraka-lasa-skarma/>

Kontakt: Ingrid Loeld Rasch, Regionbibliotek Östergötland,
ingrid.loeld.rasch@regionostergotland.se, 070-358 56 85

Dagen arrangeras inom Bokstart och Språkpiller.

Läs med mig som är liten!

Datum: 9 november
Tid: klockan 8.30-12.00
Plats: digitalt via Zoom
Pris: kostnadsfritt

Kulturavdelningen på Region Värmland och Regionbibliotek Östergötland bjuder in till en kunskapsdag om små barns språkutveckling. Vi fördjupar oss i hur högläsning, i dialog mellan vuxen och barn, kan ge en vidgad upplevelse av bilderboken samt skapa gemenskap och trygg samvaro.

Målgrupp: personal på bibliotek, barnhälsovård, öppen förskola, familjecentral och förskola.

Program

Relationer och interaktiv läsning

Emma Bergström berättar om hur lässtunden påverkar relationen mellan barn och vuxen och hur barnet respektive den vuxne utvecklas på sikt av högläsning. Vad är fördelarna med interaktiv högläsning?
Emma Bergström är legitimerad psykolog och har arbetat kliniskt inom flera områden, främst med barn och deras föräldrar. Nu forskar Emma om föräldraskap och spädbarnets tidiga språkutveckling.

Vad är Bokstart?

Anna Hällgren, Kulturrådet, berättar om Bokstart Sverige och material som finns tillgängligt på bokstart.se.

8-månaderssamverkan

Annica Arvidsson, biblioteksutvecklare på Region Värmland, berättar om Värmlands arbete för att främja små barns språkutveckling och om att ge en likvärdig grund till alla familjer. Det sker genom ett samarbete mellan biblioteken och barnhälsovården.

Läsa för att upptäcka!

Anne-Marie Körling pratar om hur vi främjar barn att läsa samt om högläsningen som väg in i äventyren.
Anne-Marie Körling är lärare, författare och tidigare Sveriges läsambassadör. Hon har bland annat skrivit böckerna "Väck Låshungern!" och "Den meningsfulla läsningen". 2021 gav hon också ut barnboken "Nödig" för barn 0-3 år.

Att skapa bilder och berättelser för de yngsta barnen

Stina Wirsén berättar om sin skaparprocess från idé till färdig bok.
Stina Wirsén är en av Sveriges mest kända illustratörer och har skrivit och illustrerat mängder av barnböcker. Mest kända är kanske Vem-böckerna samt böckerna om en liten skär och alla små brokiga. Stina utgår från möten med barn och besöken i förskolan och på biblioteken är ofta en viktig inspirationskälla.

Anmälan senast 1 november.
Först till kvarn! <https://tinyurl.com/jbtcu4bm>

Hälsningar
Annica Arvidsson och Ingrid Loeld Rasch

För frågor; kontakta oss på:
annica.arvidsson@regionvarmland.se, 010-833 10 89
ingrid.loeld.rasch@regionostergotland.se, 010-103 93 15

Bilaga 14

Kunskapsdag 2022, 29 mars; Silent books

Silent Books – hur vi skapar berättelser tillsammans

Välkommen till en inspirerande föreläsning med Elisabeth Norberg som är författare till boken *Att läsa bokstaven röd*. Elisabeth har stor erfarenhet av att arbeta med textlösa böcker tillsammans med barn.

I Silent Books är bilderna utgångspunkten när vi läser boken. Eftersom böckerna saknar text, finns i stället möjlighet att tillsammans skapa egna berättelser utifrån bilderna. Under föreläsningen kommer du att få redskap och tips på hur textlösa böcker kan användas i barngrupper och hur ett mycket litet barn kan börja läsa Silent Books.

Målgrupp: Du som arbetar med barn 0-6 år inom förskola, förskoleklass, bibliotek, barnhälsovård och logopedi etcetera.

Plats: Digitalt via Zoom

Datum: 29 mars

Tid: Klockan 9.30-10.30

Avgift: Kostnadsfritt

Anmäl dig [här](#) senast 22 mars.

Att läsa innan föreläsningen:

Elisabeth Norbergs bok "Att läsa bokstaven röd". Du hittar den [här](#).

Föreläsningen är del ett i en föreläsningsserie som anordnas av Region Värmland, Region Västmanland, Region Örebro län och Regionbibliotek Östergötland under 2022. OBS Ingen av föreläsningarna kommer att kunna ses i efterhand.

Välkommen!

Annica Arvidsson annica.arvidsson@regionvarmland.se

Cajsa Broström cajsa.brostrom@regionvastmanland.se

Eva Carlbom eva-carolin.carlbom@regionorebrolan.se

Ingrid Loeld Rasch ingrid.loeld.rasch@regionostergotland.se

Region
Örebro län

Region
Östergötland

"Känslan av gemenskap är en av grundstenarna för språkförståelse och fred mellan oss människor"

Bilaga 15

2022, 20 september; Att möta barn på flykt

Välkommen till del två i vår föreläsningsserie:

Möta barn på flykt - en föreläsning med barnläkaren och författaren Lars H Gustafsson

Hur möter man ett barn som är på flykt? Tillsammans med UNICEF Sverige har Lars H Gustafsson tagit fram en handbok som stöd i arbetet med barnen. Tillsammans anpassar dom nu skriften både till situationen i Ukraina och till ny lagstiftning. Föreläsningen fokuserar på hur vi tillsammans kan ta emot barnen på bästa sätt.

Målgrupp: Personal på bibliotek, förskola, öppen förskola och barnhälsovård

Kostnad: Ingen avgift

Datum: 20 september

Tid: Klockan 9.30-10.30

Plats: Via Zoom (länken får du i bekräftelsemejlet)

Anmäl dig här: xxxx

Hälsningar

Annica Hagel Arvidsson

annica.hagelarvidsson@regionvarmland.se

Cajsa Broström

cajsa.brostrom@regionvastmanland.se

Eva Carlbom

eva-carolin.carlbom@regionorebrolan.se

Ingrid Loeld Rasch

ingrid.loeld.rasch@regionostergotland.se

Rätten till sitt språk

om "jag-stärkande", identitet och flerspråkighet

Datum: 25 oktober
Tid: klockan 8.30-12.00
Plats: digitalt via Zoom
Pris: kostnadsfritt

Kulturavdelningarna på Region Västmanland, Region Värmland, Region Östergötland och Region Örebro län bjuder in till en kunskapsdag om de yngsta barnens språkutveckling. Fokus är flerspråkighet och de nationella minoritetsspråken.

Målgrupp: personal på bibliotek, barnhälsovård, öppen förskola, familjecentral, förskola med flera.

Program

Anna Sarkadi; De första tusen dagarna

Hur utvecklas ett barn under de första 1000 dagarna och hur kan vi stödja barnets optimala utveckling med hjälp av våra samhällsinsatser? Föreläsningen fokuserar på läsningens och bibliotekens betydelse och om det kompensatoriska uppdraget som barnhälsovården och förskolan har.

Anna Sarkadi, Professor i socialmedicin vid Uppsala universitet och specialistläkare i socialmedicin vid Akademiska barnsjukhuset..

Ellinor Skaremyr; De nationella minoriteterna och deras språk

Föreläsningen handlar om rättigheter som regleras i lagar och andra styrdokument samt de uppfattningar som råder om nationella minoriteter. Skaremyr tar också upp hur ursprung, erfarenheter och kultur kan påverka barns utveckling och lärande. Barn har rätt att forma och utveckla sin egen språkliga och kulturella identitet. Vi kommer att få exempel på tillvägagångssätt i mötet och arbetet med barn och familjer som identifierar sig tillhöra en svensk minoritet.

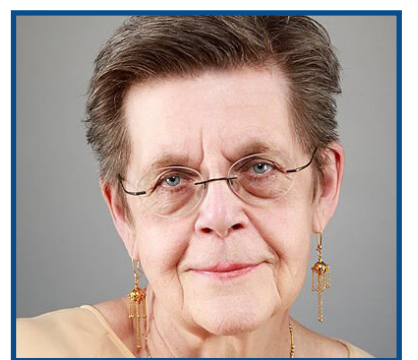
Ellinor Skaremyr är lektor i pedagogiskt arbete vid högskolan i Borås. Hon disputerade år 2019 i pedagogiskt arbete med avhandlingen "Språkliga gemenskaper och minoritetsspråkiga barn i svensk förskola".

Eva-Kristina Salameh; Flerspråkig utveckling hos barn

För att kunna stödja flerspråkiga barn på bästa sätt behöver all personal runt dem kunskaper om flerspråkig utveckling. Det behövs också kunskaper om olika kulturers, inte minst vår egen, syn på hur barn lär sig språk samt hur man kan stimulera språkutvecklingen på båda språken. Familjerna är viktiga att arbeta med då deras stöd är nödvändigt för barnens utveckling på modersmålet.

Eva-Kristina Salameh är med dr. och leg logoped, och har sedan 70-talet arbetat med flerspråkiga barn vid Logopedmottagningen vid Skånes universitetssjukhus i Malmö. Hon har framför allt forskat om språkstörning hos svensk-arabiska förskole- och skolbarn.

Anmälan senast 21 Oktober.

Först till kvarn!

När du anmält dig får du en länk till webinariet

[Här är anmälningslänken](#)

Hälsningar

Annica Hagel Arvidsson, annica.hagelarvidsson@regionvarmland.se

Cajsa Broström, Region Västmanland, cajsa.brostrom@regionvastmanland.se

Eva Carlbom, Region Örebro län, eva-carolin.carlbom@regionorebrolan.se

Ingrid Loeld Rasch, Region Östergötland, ingrid.loeld.rasch@regionostergotland.se

Kunskapsdagen genomförs med stöd av Kulturrådet

KULTURRÅDET

Språkstimulerande insatser för de yngsta barnen (0-3 år)

– en utvecklingstrappa för Götabiblioteken

Illustration: Sara Gimbergsson

Antagen av Götabibliotekens styrgrupp 21-09-17

Bilaga 17

Språkstimulerande insatser för de yngsta barnen (0–3 år) – en utvecklingstrappa för Götabiblioteken

8

Språknätverk

Ansvarig medarbetare skapar språknätverk tillsammans med alla samarbetspartners för att höja och lyfta målgruppen. Ditt bibliotek arbetar för att små barns språkutveckling ska bli en angelägenhet för alla i ditt område/kommun. Större strategifrågor diskuteras för att utveckla verksamheten.

7

Kvalitet och hållbarhet

Ansvarig medarbetare följer upp och utvärderar att det som gjorts i årsplanering vad gäller små barns språkutveckling har genomförts.

6

Kunskapshöjning

Ansvarig medarbetare uppdaterar sina kollegor på biblioteket minst en gång per år om det som sker inom området små barns språkutveckling. Detta för att inte kunskapen ska stanna hos enbart några få.

5

Språkstimulerande aktiviteter

Biblioteket erbjuder aktiviteter för de yngsta barnen. Det kan till exempel vara sagostunder, småbarnscafé, babycafé, barnteater, musikföreställningar, föräldraträffar. Biblioteket arbetar uppsökande hos öppna förskolan, föreningar, föräldra- och personalmöten i förskolan samt gör eventuellt hembesök inom Bokstart.

4

Fortbildning

Ansvarig medarbetare fortbildar sig inom ämnet – små barns språkutveckling. Det kan vara genom att delta i kunskapsdagar arrangerade av Regionbibliotek Östergötland eller på annat sätt.

3

Samarbeten

Ansvarig medarbetare söker upp och skapar samarbetspartners med till exempel förskola, öppen förskola, familjecentral, barnhälsovård, logopedi, socialkontor, religiösa samfund, föreningar. Medarbetaren skaffar sig kunskap om den del av verksamheterna som rör de yngsta barnen. Verksamheterna förses med information och material från biblioteket. Förslag på samarbeten diskuteras. Det kan vara väntrumsböcker, språkpillar, gåvoböcker, bokpåsar, depositioner, aktiviteter, marknadsföring med mera.

2

Omvärldsbevakning

Ansvarig medarbetare inventerar demografin i området/kommunen samt tar reda på vilka möjliga samarbetspartners som finns.

1

Biblioteksplan, biblioteksrum och medier

Kommunens biblioteksplan samt årsplanering innehåller formuleringar om små barns språkutveckling. En del av biblioteksrummet är anpassat för små barn och det finns medier som passar målgruppen.

Språkutveckling manual 8 månaders hembesök

Tillvägagångssätt under besöket

- Be föräldern att sitta med barnet i sitt knä, antingen mitt emot dig eller bredvid dig
- Håll fram boken till barnet
- Öppna boken
- Försök rikta barnets uppmärksamhet mot boken
- Vänta in barnets respons/gensvar
- Läs boken Knacka på tillsammans med barnet inför föräldrarna
- Var uppmärksam på det som barnet visar intresse för och kommentera detta genom att förstärka bildernas innehåll med en kort mening
- Peka på bilden du pratar om och använd gärna lite olika röster för att förstärka bilderna/berättelsen
- Uppmuntra barnet att imitera gester eller ord
- Samtala med föräldrarna om hur de upplevde bokstunden och barnets intresse
- Samtal med föräldrarna om barns språkutveckling och betydelsen av bokläsning (se nedan)

Samtal med föräldrarna

- Beskriv vad det innebär att pratläsa boken tillsammans med barnet, dvs att berätta med egna ord på sitt modersmål och med bilderna som stöd
- Följ barnets intresse. Detta kan hos ett litet barn yttra sig i att ex. titta på bilden, banka på boken, imitera något föräldrarna gör eller ge svars ljud ifrån sig
- I denna ålder vill barnen uppleva boken med alla sina sinnen t.ex. titta på bilderna, bläddra eller smaka på boken
- Med ögonkontakt och barnet sittandes i förälderns knä underlättas gemensamt fokus på bilderna
- Bokstunden genomförs med fördel när barnet är piggt. Små barn har kort uthållighet. Flera och korta bokstunder varje dag är bra
- Allt eftersom barnet mognar i uppmärksamhet, språk och intresse kan barnet involveras mer genom frågor och att peka samt uppmuntra till verbal interaktion
- Vid flerspråkighet. Uppmuntra föräldern till att pratläsa med egna ord på sitt modersmål och med bilderna som stöd*
- På bibliotek finns böcker för alla åldrar man kan låna gratis och personal som kan hjälpa till om man har frågor
- Biblioteket erbjuder olika aktiviteter riktade mot små barn
- Det finns barnböcker på många olika språk
- Informera om var familjens närmsta bibliotek ligger och öppettider
- Överlämna foldern *Läs med mig som är liten* (finns på olika språk) samt eventuell annan folder från det lokala biblioteket
- Lämna över bokgåvan Knacka på och berätta att det är en bok alla barn får från Region Östergötland när de är 8 månader

*Om tolk närvarar behöver tolken inte översätta när du läser boken. Det är däremot viktigt att översätta informationen om barns språkutveckling och hur man kan läsa för ett litet barn

4 korta inspirerade filmer, från Region Västerbotten, om att läsa med de yngsta barnen

<https://sites.google.com/regionvasterbotten.se/smaprat-i-vasterbotten/film-s%C3%A5-l%C3%A4s-ser-ni>

